

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

Vojtěch Jánosovits

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

Aspekty, které mají vliv na vznik domácího násilí a způsoby postupů Policie České republiky v případech domácího násilí

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: Vojtěch Jánosovits

Vedoucí práce: JUDr. Milan Kučera, Ph.D.

Datum odevzdání: 6. 5. 2010

Abstrakt

Aspekty, které mají vliv na vznik domácího násilí a způsoby postupu Policie ČR v případech domácího násilí.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem Policie České republiky řeší situaci v případech domácího násilí a co má vliv na vznik tohoto násilí. Zjistit, zda jsou dostatečně účinné normy, které policistům poskytuje právní systém České republiky. Pro tento účel byly vytvořeny hypotézy. Zda rychlý a účinný postup policie v řešení situace na místě vzniku domácího násilí povede k zamezení hrozícího nebezpečí ze strany násilníka a jestli opatření, která jsou realizována na eliminaci nebezpečí mají nedostatky, které mohou mít vliv na konečné řešení konkrétní události. Jako zdroj informací jsem zvolil všechny případy nesoucí znaky domácího násilí, které se staly v okrese Strakonice v průběhu celého kalendářního roku 2009. Závěry jsem učinil na základě prostudované literatury, závazných a metodických pokynů a právních norem, které se týkají domácího násilí. Zvolil jsem kvantitativní výzkum a celý soubor 87 evidovaných případů jsem analyzoval technikou studia písemných pramenů a aplikaci typologické metody. Provedeným výzkumem celého souboru bylo konstatováno, že opatření, které realizovali policisté, tzn. analýza situace, právní kvalifikace, byla správná a adekvátní v kontextu se situací na místě. Jak dále z mého výzkumu vyplynulo, jsou právní normy v současné době užívané v souvislosti s domácím násilím dostačující a efektivní.

Výsledky práce hodlám využít k prezentaci zjištěných závěrů, tedy míru účinnosti současných společenských nástrojů a postupů Policie České republiky při řešení situací se znaky domácího násilí. Mou snahou bude rovněž vstupovat do řešení problematiky domácího násilí a aktivně prosazovat zjištěné skutečnosti.

Abstract

Aspects affecting domestic violence occurrence and procedures used by the Police of the Czech Republic in domestic violence cases.

The objective of this thesis is to determine the procedures used by the Police Republic of the Czech Republic to tackle domestic violence cases and the factors affecting the occurrence of violence. And also to find out whether regulations provided by the legal system of the Czech Republic are sufficiently effective. For this purpose, hypotheses were stated: Whether the rapid and effective police procedure in handling the situation on the scene of domestic violence leads to the threat avoidance on the part the brutal person and if the measures implemented to eliminate the danger are insufficient, which may affect the final solution to a specific case. As a source of information all the cases with signs of domestic violence that occurred in the Strakonice district throughout the calendar year 2009 were used. Conclusions have been based on the use of literature, mandatory and methodical guidelines and laws concerning domestic violence. The survey was conducted though quantitative research and the entire sample of 87 registered cases were analyzed by studying written sources and the typological method application. The outcomes of investigation of the registered cases have proved that the measures implemented by the police, ie. the situation analysis the legal expertise were correct and adequate in the context of the situation on the scene of crime. As shown in my research, currently used legal standards in the context of domestic violence are sufficient and effective.

The results of the thesis may be used for presentation of the obtained findings, ie. the level of effectiveness of existing social tools and procedures used by the Czech Police in tackling situations with signs of domestic violence. I will also be actively involved in the issue of domestic violence and actively promote the findings.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Aspekty, které mají vliv na vznik domácího násilí a způsoby postupů Policie České republiky v případech domácího násilí* vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 31. 3. 2010

.....

Podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě chci poděkovat JUDr. Milanu Kučerovi, PhD. , za vedení mojí bakalářské práce, cenné rady a připomínky.

Obsah:

Úvod	9
1 Současný stav	11
1.1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	12
1.2 SPECIFIKA DOMÁCÍHO NÁSILÍ	13
1.3 PŘEDSUDKY O DOMÁCÍM NÁSILÍ	14
1.4 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	16
1.4.1 Ekonomické týrání	16
1.4.2 Fyzické násilí, sexuální násilí	17
1.4.3 Emocionální týrání	17
1.4.4 Sociální a psychické násilí	18
1.5 SUBJEKTY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	18
1.5.1 Charakteristika násilníka	19
1.5.2 Charakteristika oběti	21
1.6 ASPEKTY, KTERÉ MAJÍ VLIV NA VZNIK DOMÁCÍHO NÁSILÍ	25
1.6.1 Agrese jako porušování norem	25
1.6.2 Příčiny domácího násilí	26
1.6.3 Faktory podmiňující vznik domácího násilí	26
1.6.4 Osobnostní charakteristika agresora	29

1.7 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA	30
1.7.1. <i>Legislativní rámec související s domácím násilím</i>	30
1.7.2. <i>Listina základních práv a svobod, Ústava ČR</i>	31
1.7.3 <i>Mezinárodní smlouvy</i>	31
1.7.4 <i>Trestní zákoník, Trestní řád</i>	32
1.7.5 <i>Zák. č. 135/2006 Sb.</i>	37
1.7.6 <i>Institut vykazání</i>	37
1.8 POSTUPY POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY V PŘÍPÁDECH DOMÁCÍHO NÁSILÍ	39
1.8.1 <i>Povinnosti, oprávnění a prostředky Policie České republiky</i>	39
1.8.2 <i>Institut vykazání a oprávnění rozhodnout o vykazání</i> <i>ze společného obydlí a vstupu do něj</i>	40
1.8.3 <i>ZPPP č. 200/ 2008, o provádění vykazání</i>	41
1.9 HLAVNÍ ZÁSADY PRO JEDNÁNÍ POLICISTŮ S OBĚTÍ	43
1.9.1 <i>Hlavní zásady pro jednání policistů s násilnou osobou</i>	44
1.9.2 <i>Postup při vykazání</i>	45
1.9.3 <i>Postup při vykazání ve zvláštních případech</i>	48
1.9.4 <i>Další povinnosti policisty v souvislosti s vykazáním</i>	49
1.9.5 <i>Kontrola dodržování povinností vyplývajících z vykazání</i>	49
1.9.6 <i>Po skončení služebního zákroku</i>	50

2 Cíl práce a hypotézy	52
2.1 CÍL PRÁCE	52
2.2 HYPOTÉZY	52
3 Metodika	53
3.1 POUŽITÁ METODA	53
3.1.1 <i>Charakteristika souboru</i>	54
3.1.2 <i>Technika studia písemných pramenů</i>	54
3.1.3 <i>Typologická metoda</i>	55
4 Výsledky	57
4.1 VYHODNOCENÍ KONTEXTUÁLNÍCH JEDNOTEK	57
4.1.1 <i>Kvalifikace protiprávního jednání</i>	57
4.1.2 <i>Zranění</i>	61
4.1.3 <i>Donucovací prostředky</i>	61
4.1.4 <i>Vykázání</i>	62
5 Diskuze	64
6 Závěr	69
7 Klíčová slova	71
8 Seznam použitých zdrojů	72

Úvod

Problematiku domácího násilí jsem si zvolil z toho důvodu, že pracuji u Policie České republiky a s tímto fenoménem se setkávám v rámci svého povolání. Je neoddiskutovatelné, že se domácí násilí stalo a stává opravdu závažným sociálním problémem. Žádné násilí, tedy ani domácí násilí, není soukromou záležitostí, a proto je i v těchto případech plně odůvodněna legitimnost intervence ze strany státu. Nezastupitelnou úlohu při omezování domácího násilí sehrává právě Policie České republiky, které ze zákona vyplývá povinnost chránit bezpečnost osob a majetku, odhalovat trestné činy, zjišťovat jejich pachatele, konat vyšetřování o trestných činech, odhalovat přestupky a plnit další úkoly.

V průběhu svého působení u Policie České republiky jsem se stal svědkem toho, jak intenzivním způsobem se vyvíjí společnost a její přístup k problematice související s domácím násilím. Celospolečenská závažnost a rozsah domácího násilí vyvolaly odborné diskuse státních i nestátních organizací a orgánů činných v trestním řízení. Odborníci navrhli systémové řešení domácího násilí. Myslím tím především přístupy společnosti k tomuto fenoménu. Především nastolením změn v legislativě České republiky, kdy přijaté právní normy umožňují Policii České republiky efektivně zareagovat v případech domácího násilí na rozdíl od minulých let.

Klíčová role v systému patří Policii České republiky, která se ve většině případů dostává jako první do kontaktu s obětí a pachatelem, je zmocněna ke kontrole a zamezí sociálně nepřijatelnému jednání. Policisté mohou a musí reagovat na zjištěné násilí, zajistit především ochranu oběti a zabránit pachateli aby v dalším násilí pokračoval.

Ve své bakalářské práci se v první části věnuji teoretickému rozboru pojmu domácího násilí. Tedy jeho charakteristikou, formami, vymezením pojmů a v neposlední řadě rozбором aspektů, které mohou mít vliv na vznik domácího násilí. Zasahuje-li policista v rodině, kde došlo k domácímu násilí, musí postupovat podle zákonů. Ovšem v konkrétní situaci je na každém policistovi, aby posoudil, jak má

jednat, aby aplikoval zákon podle svého posouzení a zhodnocení situace. Přístup policisty záleží na jeho schopnostech a zkušenostech.

Rychlé a účinné projednávání případů se zamezením styku pachatele s obětí, rychlé soudní projednávání a zjednodušení rozsahu policejních úkonů prováděných v případech domácího násilí povede ke zkvalitnění postupů Policie České republiky. Metodou analýzy sekundárních dokumentů oficiálních, ale také osobních, typologickou technikou analýzy dat se ve své práci pokusím vytvořit kvantitativní analýzu přijatých opatření a následného řešení v případech domácího násilí. Opatření, která jsou realizována na eliminaci domácího násilí, mají v důsledku velký podíl na konečném řešení konkrétní události, která má charakter domácího násilí.

Dále konfrontuji institut vykázání podle § 44-47 Zák. č. 273/2008 Sb. , o Policii České republiky a dalších právních norem týkajících se domácího násilí s následnou realizací opatření, která jsou provedena na místě vzniku domácího násilí prostřednictvím intervence Policie České republiky.

Výsledky práce hodlám využít k prezentaci zjištěných závěrů, tedy míry účinnosti současných společenských nástrojů a postupů policie při řešení a následné eliminace domácího násilí. Mou snahou bude rovněž vstupovat do řešení problematiky domácího násilí a aktivně prosazovat zjištěné skutečnosti.

1 SOUČASNÝ STAV

V roce 2003 vyhlásilo deset českých nevládních organizací – za podpory Nadace Open Society Fund Praha – kampaň proti domácímu násilí na ženách. Šlo o spolky z různých českých krajů, které se v rámci své činnosti zabývají domácím násilím vůči ženám: ROSA, Acorus, Český svaz žen, Magdalenium, Most k životu, NESEHNUTÍ Brno, Poradna pro ženy v tísní, proFem, Slezská diakonie – poradna ELPIS a Ženy bez násilí.

Ústava a Listina základních práv a svobod jako normy nejvyšší právní síly zakotvují základní práva a svobody a stanoví nejvýznamnější zásady, na kterých je náš právní řád postaven. Podle článku I. Listiny jsou lidé svobodní a rovní v důstojnosti a právech. Základní práva a svobody se zaručují všem bez jakékoliv diskriminace. Listina stanoví, že každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. Stejně tak požívá ochrany rodina a rodičovství, neboť podle článku 32 Listiny jsou rodičovství a rodina pod ochranou zákona. Zaručena je též zvláštní ochrana mladistvých a dětí. Z této skutečnosti pramení povinnost státu chránit základní práva a svobody svých občanů a stát nemůže a nesmí tolerovat žádné případy porušování základních práv a svobod, a to ani pokud k nim dochází v okruhu blízkých osob, v rodině. Stát má povinnost řešit všechny případy porušování základních práv a poskytovat ochranu ohroženým osobám.

Dne 1. června 2004 vstoupila v Česku v účinnost novela trestního zákona trestající týrání osoby, která s pachatelem žije ve společném obydlí. Tvůrce zákona se zde inspiroval speciální ochranou osob v pachatelově péči nebo výchově. Trestní zákon tradičně postihoval násilí páchané na těchto osobách dle ustanovení § 215 TZ (týrání svěřené osoby). Avšak obětí domácího násilí, které nebyly v pachatelově péči nebo výchově, se tento paragraf netýkal. Legislativci tento problém v novele vyřešili zařazením do trestního zákona § 215a – týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě

nebo domě. Za tento nový trestný čin umožňuje zákon uložit až tři roky vězení, ve třech případech – při páchání trestného činu na více osobách nebo po delší dobu a nebo zvlášť surovým způsobem – dokonce vězení od dvou do osmi let.

Dne 14. března 2006 schválil český parlament zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tento zákon účinný od 1. ledna 2007, obsahuje jen paragrafy, kterými se mění jiné zákony: zákon o Policii České republiky, občanský soudní řád, trestní zákon a zákony o sociálním zabezpečení.

Podle nového zákona může Policie České republiky vykázat podezřelého na deset dnů ze společného obydlí, tedy z bytu nebo z domu, který obývá společně s ohroženou osobou, a zakázat tam podezřelému vstup. Policie to může udělat tehdy, pokud lze ze zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky důvodně předpokládat, že potencionální recidiva v podobě útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo proti lidské důstojnosti.¹

1.1 Domácí násilí

Terminologie v celé oblasti domácího násilí není jednotná a záleží často na konkrétním autorovi, jak a který pojem přesně definuje. Například pro potřeby policie a pro její účely se pojem domácí násilí vykládá jako opakované, dlouhodobé a stupňující se násilí, kterého se dopouštějí dospělí nebo mladiství na svých blízkých (obětí mohou být manžel/manželka, druh/družka, rozvedení manžel/manželka, dítě, rodič, prarodič). Domácí násilí je vědomá činnost. Začíná opakujícími se útoky proti lidské důstojnosti, k nim se zpravidla postupně přidávají útoky proti zdraví a v konečném stádiu může přejít v útoky proti lidskému životu. Liší se od ostatních forem násilného delikventního chování tím, že proniká do mezilidských vztahů, vytváří v závislost oběti na pachateli a je zaměřeno na získání moci pachatele nad obětí. Definice domácího násilí existuje mnoho. Uvést veškeré definice, které existují, by přesáhlo rámec této práce. Domácí násilí je dle Čírtkové definováno jako opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sociálního, sexuálního a ekonomického rázu, které

¹ CONWAYOVÁ, L. H. *Domácí násilí*. 2007, s.77-78

vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu.²

Široké pojetí násilí zahrnuje mimo fyzického násilí i další formy, které lze obecně shrnout pod násilí psychické, sexuální a ekonomické.³ Čírtková uvádí tři základní specifika domácího násilí:

1. Soukromí jako místo, kde dochází k partnerskému násilí
2. Opakování a postupný nárůst intenzity násilných incidentů
3. Specifičnost příčin a kořenů domácího násilí

„Domácí násilí je převážně v soukromí jednostranně cílený, opakující se dynamický systém nebezpečných útoků proti životu, zdraví, svobodě, nebo útoku proti lidské důstojnosti osoby blízké, především psychického, fyzického nebo sexuálního charakteru.“⁴

1.2 Specifika domácího násilí

Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí vydal manuál pro hodnocení a řízení rizika domácího násilí, tzv. SARA DN. Tato metoda byla vytvořena především jako pomůcka pro policisty zakročující v případech domácího násilí a ve které specifikuje toto občanské sdružení domácí násilí:

² ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikace násilí*. 2008, s. 160

³ VOŇKOVÁ, J.; HUŇKOVÁ M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2004. s. 80

⁴ KONRÁD, Z. , BANGO, D. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*, 2007. s. 45.

Klíčové znaky domácího násilí jsou:

- opakovanost a dlouhodobost fyzického, psychického a sexuálního násilí – z jednoho útoku jakéhokoliv charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek.

- vzrůstající intenzita a četnost násilných incidentů – eskalace domácího násilí se stupňuje od útoků proti lidské důstojnosti k fyzickým útokům až k závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život.

- asymetrický vztah, jasné a neměnné rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu (složitý, ambivalentní postoj ohrožené osoby k násilné osobě)

- místo páčání, kterým je privát (místo stranou společenské kontroly) – neveřejnost (domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu).

Metoda SARA DN je zaměřena na identifikaci rizika opakovaného fyzického násilí mezi současnými nebo bývalými blízkými partnery. Jejím hlavním smyslem je prevence, nikoliv predikace budoucího fyzického násilí.

1.3 Předsudky o domácím násilí

Z výpovědi týraných žen se postupně dovídáme o teroru, jemuž musely za zdmi svého domova dlouhé měsíce čelit a zdráháme se jejich svědectvím uvěřit. Jsme si jisti, že nám by se to stát nemohlo a proto přemýšlíme, čím se oběť odlišuje od nás, tzv. „normálních“, proč snášela agresi partnera tak dlouho atd. Při hledání odpovědí na vynořivší se otázky čerpáme ze svých životních zkušeností, což v našich očích situaci oběti obvykle velmi zkreslí a ji samu postaví do nepříznivého světa. Domácí násilí je stejně jako mnoho jiných jevů opředeno řadou mýtů, které nezřídka zabraňují laické veřejnosti angažovat se ve prospěch oběti a poskytnout jí účinnou pomoc.

Přestože bývá v současné době fenomén domácího násilí vnímán jako závažný celospolečenský problém, ze zkušeností odborníků a obětí vyplývá, že ve společnosti

přetrvává řada mýtů. Tyto mýty znesnadňují pozici oběti, a naopak napomáhají pachatelům domácího násilí. Mýty a rozšířené předsudky také zabraňují obětem mluvit o svých prožitcích a vedou k jejich další viktimizaci.⁵

Uvedu nyní alespoň ta nejrozšířenější:

Domácí násilí jsou spíš hádky, „italská manželství“

K domácímu násilí dochází záměrně a opakovaně. Je třeba odlišit běžný manželský či partnerský konflikt, při němž proti sobě stojí dva jedinci ve stejné pozici a domácí násilí, kde to je vystrašená oběť a násilník. Domácí násilí navíc není jen hádkou, kromě psychického teroru (vyhrožování, ponižování, odpírání potravy či spánku) často dochází k surovému fyzickému napadání, které končí vážným zraněním s celoživotními následky či dokonce smrtí.

Příčinou domácího násilí je především alkoholismus partnera

Příčinou domácího násilí je snaha získat kontrolu nad partnerem. Alkohol může sloužit jako „spouštěcí prvek“ nebo jako výmluva, není ale příčinou násilí.

Za domácí násilí si mohou ženy samy, muže totiž provokují

Řada pachatelů není ochotna převzít zodpovědnost za násilí, takže z něj obviňují oběť. Násilní partneři se na „vyprovokování“ k násilí vymlouvají často – důvodem k násilí podle nich může být cokoliv, co není podle jejich představ. Ovšem i kdyby je někdo „provokoval“, těžko by např. napadli kolegu či kolegyni v práci, spolucestujícího apod. K násilí se v rodině uchýlí proto, že mají pocit, že si to mohou dovolit, a proto, že chtějí získat nad partnerkou absolutní moc a kontrolu. Omluvou pro fyzické napadení či psychický teror ale nemůže být žádné jednání ani fakt že se jedná o partnerku či

⁵ VARGOVÁ, B. VAVROŇOVÁ, M., a kol. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci: Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. , 2006, s. 87. Citováno 2010-03-25. Dostupné z <http://www.rosa-os.cz/index.php?id=33>

manželku. Za násilí má vždy odpovědnost ten, kdo se ho dopouští. Pouze on má možnost rozhodnout, jak se bude chovat, zda použije násilí či nikoliv. Domácí násilí nebývá nezvládnutím konfliktu, ale chováním, které má vést k získání kontroly a moci nad partnerkou (popř. partnerem) a jejím udržením.

Ženy mají násilí ve vtahu rády

Druhý nejčastěji rozšířený mýtus, často podporovaný porno průmyslem. Prakticky žádná žena však netouží po soužití, v němž by byla tlučena, ponižována, psychicky deptána.

Situace asi není tak strašná, jinak by partnerka od násilníka odešla

Ženy neodcházejí od násilného partnera z řady důvodů – chtějí zachovat dětem úplnou rodinu, mají k partnerovi stále citový vztah, omlouvají jeho jednání a hledají chyby především v sobě. Mezi důvody, proč oběť neodejde, ale patří i strach z fyzického napadení, zastrasování a vydírání ze strany partnera, pocit bezmoci a beznaděje, ekonomická závislost. Samotný odchod navíc domácí násilí nevyřeší, řada pachatelů se násilí dopouští i nadále a snaží se získat ztracenou kontrolu nad obětí.

Násilí se vyskytuje jen v „problémových“ rodinách

Domácí násilí se objevuje v rodinách s různou socioekonomickou úrovní, mezi partnery různého věku i vyznání atd. Dojem, že se týká jen „problémových“ rodin, může vzniknout tím, že v některých skupinách společnosti je utajováno více než v jiných.⁶

1.4 Formy domácího násilí

1.4.1 Ekonomické týrání

Drží-li partner ženu neustále ve finanční tísní, oslabuje ji. Znamená to, že žena musí žádat partnera o peníze, kdykoliv něco potřebuje, čímž mu dává příčinu k tomu,

⁶ [Denískovy](http://www.denisek83.estranky.cz/clanky/domaci-nasili/myty-o-domacim-nasili) stránky. *Mýty o domácím násilí*. on-line, citováno 2010-03-20. Dostupné z <http://www.denisek83.estranky.cz/clanky/domaci-nasili/myty-o-domacim-nasili>

aby ji kritizoval a vytýkal jí její potřeby a přání. Oběť tak ztrácí možnost dělat věci sama, bez partnerova vědomí. Překvapivě běžnou (a obzvláště ponižující) formou ekonomického týrání je, když muž odmítá dávat své partnerce peníze na hygienické potřeby. Tím ženu poníží a zajistí si, aby každý měsíc musela strávit nějaký čas doma.⁷

1.4.2 Fyzické násilí, sexuální násilí

Hovoříme-li o sexuálním násilí v kontextu s domácím násilím, lze jednoznačně dojít k závěru, že se vždy jedná o znásilnění. Může se znásilnění dopustit i manžel? V roce 1736 odůvodnil britský soudce Matthew Hale osvobozující rozsudek slovy, že manžel „nemůže být vinen znásilněním své vlastní ženy, neboť spolu dobrovolně uzavřeli manželství, smlouvu, podle které žena svému muži v tomto smyslu přináleží a kterou nemůže vypovědět“. V souvislosti s precedenčním charakterem britského práva zůstala tato formulace součástí právního řádu v Anglii a Walesu až do října 1991, kdy horní sněmovna zamítla odvolání proti rozsudku, jenž shledal jistého řidiče vinným z pokusu o znásilnění jeho vlastní ženy.⁸ „Znásilnění je fenomén, jehož rozsah není snadné být jen přibližně odhadnout.“⁹ Sexuální zneužívání je charakteristické vynuceným sexem, vynucováním neobvyklých sexuálních praktik, ubližováním při sexuálním styku. Tento druh násilí je hůře rozpoznatelný a dokazatelný, neboť zpravidla nezanechává stopy a odehrává se v intimním prostředí beze svědků. „*Jakýkoliv fyzický čin nebo zanedbávání, které poškozuje zdraví nebo blaho někoho, je považováno za fyzické týrání a je protizákonné.*“¹⁰

1.4.3 Emocionální týrání

Tato charakteristika zahrnuje celou škálu možných způsobů a přístupů týrání. Emocionálním týráním můžeme nazvat používání nátlaku a výhrůžek, zastrašování, citové týrání, izolace, zlehčování, popírání a obviňování oběti domácího násilí.

⁷ CONWAYOVÁ, L. H. *Domácí násilí*. 2007, s. 17-18

⁸ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1999, s. 215

⁹ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1999, s. 214

¹⁰ MUFGONOVÁ, S., ORANŽOVÁ, R. *O týrání a zneužívání*. 1996, s. 35

Bezesporu do forem emocionálního týrání patří jedna z (dalo by se říct) nejhorších, a to využívání dětí proti oběti, kdy agresor se například snaží zabránit tomu, aby ho oběť opustila, tvrzením, že děti budou hrozně trpět. Může být rovněž tento druh týrání orientován nejen na osoby, ale také na zvířata a věci, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah.

1.4.4 Sociální a psychické násilí

Tento druh násilí souvisí s násilím fyzickým nebo se může odehrávat samostatně. Sociální a psychické násilí spolu úzce souvisí a zpravidla stojí na počátku rozvíjejícího se řetězce násilí fyzického, později je ohrožená osoba vystavena kombinací uvedeného násilí a fyzických útoků. Podstata sociálního násilí spočívá v zaměření se na sociální postavení a prostředí oběti. Zahrnuje izolování ohrožené osoby od ostatních lidí, kdy toto spočívá např. v zablokování telefonu, zákazu vycházení z bytu, kontroly času a sociálních kontaktů. Je obtížně dokazatelné, neboť na první pohled není zřejmé, zda je osoba skutečně týrána.¹¹ O psychické násilí se jedná například v těchto případech: ponižování, nadávání, zastrašování, vyhrožování, snižování sebevědomí.¹² Fyzické násilí může stát na počátku rozvíjejícího se řetězce násilí fyzického.

1.5 Subjekty domácího násilí

Mezi tyto subjekty patří přirozeně násilník a oběť. Kromě uvedených subjektů jsou dotčeni tímto jednáním také jejich rodinní příslušníci a přátelé.

¹¹ CONWAYOVÁ, L. H. *Domácí násilí*. 2007, s. 20

¹² BUSKOTTE, A. *Z pekla ven-Žena v domácím násilí*. 2008, s.176

1.5.1 Charakteristika násilníka

Agresivní chování je porušování sociálních norem, které poškozují práva živých bytostí. Toto chování je jednou z běžně se vyskytujících alternativ lidského projevu. Kolize vzniká v okamžiku, kdy se překročí rámec hranic, které jsou stanoveny sociálními a právními normami.

Společenský život člověka se řídí určitými normami nebo pravidly. Kdybychom při své činnosti nedodržovali pravidla, která definují určité způsoby chování v daném kontextu jako přiměřené a jiné jako nepřiměřené, nastal by naprostý zmatek.¹³ „*V řadě kultur se silným patriarchálním uspořádáním funguje mocenská nadvláda muže a násilí na ženách je zde veřejně tolerováno, a mnohdy často klasifikováno jako norma. I ve státech, kde bylo dříve toto uspořádání zakotveno a nynější vývoj směřuje k rovnoprávnosti žen a mužů, a to nejen po stránce formální, má tento stereotyp stále ještě historické kořeny.*“¹⁴

Pachatelem veškerých forem násilí může být kdokoliv, kdo sdílí společný byt nebo dům a to bez ohledu na jeho postavení v rodině, jeho pohlaví, dosaženém stupni vzdělání, náboženského vyznání a příslušnosti k etniku. Znakem těchto pachatelů je vzorec dvojího chování. Na veřejnosti vystupuje jako milý člověk, který se ke své oběti chová láskyplně a pozorně, ale v soukromí se stává násilnickým a bezohledným tyranem. Pachatel často mívá narušené sebevědomí, svojí oběť se snaží neustále kontrolovat, vychovávat a omezovat. Je neschopný vyjádřit své city. Násilí pokládá za vhodný způsob řešení sporů v partnerství, ale také v rodině.¹⁵

Sociologické výzkumy uvádějí, že typickým agresorem bývá muž, který mnohdy mívá dvojí tvář: „*navenek milující manžel, pozorný společník a skvělý „taťka“ se doma*

¹³ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1999, s. 184

¹⁴ Anarchofeministická skupina. *Násilí na ženách*. On-line. Citováno 2010-25-03. Dostupné z <http://fs8brezna.ecn.cz/files/nasilina> zenach.htm

¹⁵ KONRÁD, Z., BANGO, D. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. 2007, s. 60-62

*mění v násilníka.*¹⁶ Výzkumy, které se týkaly sexuálního násilí především v Americe, došly k závěru, že tradiční kultura ve vztazích mezi muži a ženami je důvodem zakořeněné mužské agrese. Sociologové na základě svých zkušeností podložených mnohými výzkumy a praxí učinili resumé, že situace v České republice se příliš neliší v tomto případě od situace v USA. Pachatel domácího násilí obvykle není psychopat, snaží si udržet svou moc nad manželkou a používá k tomu zcela racionálně všechny dostupné strategie.¹⁷

Motivací těchto násilníků lze dle psychologů vysvětlit dvěma způsoby. Jako první motivací uvádějí odborníci krizi partnerského vztahu, kdy násilníci často bývají impulzivní a snadno přecházejí od emocí ke konkrétním násilným činům. Do druhé skupiny zařazují psychologové jedince, u kterých je příčina násilného chování v jejich konkrétní osobnosti. Tito jedinci bývají agresivní bez ohledu na to, jak se jejich oběť chová.¹⁸ Dále je nutno dodat, že v současné době neexistuje typologie pachatelů domácího násilí, která by vznikla na základě empiricky vypracovaného výzkumu. Rovněž není možné vytvořit přehled o tom, jaké typy domácích agresorů se vyskytují nejčastěji.

Existují však výzkumy, které jsou schopny říct, že muži ve vyšších funkcích mají na svědomí dvojnásobně větší počet případů násilí v rodinách než fyzicky pracující. A. Giddens ve své Sociologii používá termín „*zločiny bílých límečků*“, kdy tento termín se poprvé objevil u Edwina Sutherlanda. Rovněž zde Giddens hovoří o tom, že zločinů bílých límečků se dopouštějí příslušníci středních vrstev.¹⁹

Mezi anomálie osobnosti dle autorů patří emocionální nestabilita s vyšší mírou agresivity a majetnickými sklony. Agresor není schopen ovládat své jednání, často reaguje nepřiměřeně vůči svému okolí a je agresivní nejen vůči ženám, ale vůči všem

¹⁶ DOBROVOLNÁ, T. *Tyrání, nemlčte!* Květy, 2001, č. 41, s. 18-19

¹⁷ HOLUB, P. *Násilí za zavřenými dveřmi.* Hospodářské noviny, 17.7.2003, s. 64-65

¹⁸ HOLUB, P. *Domácí násilí nikdy neskončí samo od sebe.* Hospodářské noviny, 2003, č. 138, s. 3

¹⁹ GIDDENS, A. *Sociologie.* 1999, s. 216

slabším jedincům. Nemá potřebné sociální zábrany, je konfliktní. Pro partnerský život je nevhodný, neboť potřebuje mít partnera podřízeného a snadno ovladatelného.²⁰

Vágnerová uvádí typologii mužů, jež mohou inklinovat k týrání žen:

- často jde o muže, kteří jsou zcela obecně nepřiměřeně agresivní a ohrožují obyčejně nejenom ženy, ale i děti a všechny slabší jedince, kteří jsou na nich závislí, jsou to anomální osobnosti, nemají potřebné sociální zábrany, jsou konfliktní a chovají se z obecného hlediska nepřijatelně.
- partner nebyl primárně nepřijatelnou osobností, ale pod vlivem nepříznivých okolností se změnil, negativní změnu osobnosti může způsobit duševní či jiná závažná choroba, dlouholetý abúzus alkoholu, silný sociální stres – např. nezaměstnanost apod.²¹

1.5.2 Charakteristika obětí

Tak jak násilnou osobou může být muž i žena, tak i ohroženými domácím násilím se mohou stát obě pohlaví. Zatím vše nasvědčuje tomu, že typickou nejčastější obětí domácího násilí v České republice je žena. Avšak podle některých autorů jsou však obě pohlaví stejně často obětí domácího násilí. U mužů je však latentnost domácího násilí odůvodněna snahou zatajit tento problém před veřejností ze zcela evidentních pohnutek. Vzhledem k faktu, že v České republice dle statistik občanského sdružení Bílý kruh bezpečí jsou až 96% obětí ženy, považujeme za oběť domácího násilí právě ženy.

Studie OSN uvádějí, že obětí partnerského násilí se stává každá desátá žena. Ve Spojených státech bude podle předpovědi statistik 1/3 až žen v průběhu života fyzicky 1/2 napadena manželem, během jednoho roku jsou oběti násilí až 4 miliony žen. Podobné

²⁰ BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., PROKEŠOVÁ, H. a kol. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí*. 2006, s. 139

²¹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 2002, s. 351

jsou údaje z různých evropských zemí a není důvod předpokládat, že u nás je situace odlišná.²²

*„Velkou většinu trestných činů, jejichž terčem jsou ženy, mají na svědomí muži. Patří k nim použití násilí, např. týrání manželky a znásilnění. Ačkoliv jsou známé případy vynuceného pohlavního styku mezi lesbičkami, zůstává znásilnění takřka mužským zločinem“.*²³

Vágnerová uvádí dva typy žen, které se nejčastěji stávají obětí domácího násilí:

- žena provokující muže k násilí – vědomě či nevědomě, např. jeho ponižováním, demonstrováním nevěrou, abúzem alkoholu či drog apod., bývají to ženy s hysterickými rysy, které potřebují silnou stimulaci

- žena nesamostatná, závislá, neschopná se bránit, s nízkou sebeúctou, se syndromem naučené bezmocnosti, bývají to ženy, které byly v dětství svými otci nepřiměřeně fyzicky trestány nebo sexuálně zneužívány.²⁴

Oběť většinou obviňuje samu sebe. Snaží se plnit partnerova mnohdy nesmyslná přání a doufá v jeho nápravu. Dlouhodobě prožívané násilí ve vztahu má samozřejmě velmi vážné důsledky, které se vztahují především k psychické stránce ženiny osobnosti. V některých případech může ženu přimět k odchodu např. vyhrocení násilné situace, prožití extrémní bolesti nebo směřování partnerova násilí vůči jejich dítěti.

Syndrom týrané ženy

Je definován jako soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, které vedou ke snížené schopnosti ženy efektivně reagovat na prožívané násilí. Syndrom týrané ženy se skládá z poměrně bohaté škály různorodých projevů. V každém konkrétním případě mohou symptomy různého charakteru vystoupit, a jiné být

²² GJURIČOVÁ, Š. *Podoby násilí v rodině*. 2000, s. 76

²³ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1999, s. 213

²⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. s. 351-352

potlačeny. Podle A. Douglasové lze všechny symptomy u týraných žen rozčlenit do tří skupin:

- příznaky spadající pod posttraumatickou stresovou poruchu
- naučená bezmocnost
- sebezničující reakce.

Vyčlenění syndromu týrané ženy naznačuje, že důsledky domácího násilí na oběť jsou specifické. Viktimizace v podobě domácího násilí produkuje totiž příznačný soubor následných mentálních a behaviorálních reakcí na straně oběti. Platí, že o oběti domácího násilí se setkáváme s jevy, které u obětí jiných kriminálních činů nenalzáme.²⁵

Tyto domněnky jsou často podpořeny tím, co agresor své partnerce říká. Fyzické násilí je, jak víme, často doprovázeno slovními útoky. Součástí těchto útoků bývá snaha agresora svalit vinu za své činy na oběť. Agresor se snaží omluvit své chování tím, že svou oběť kritizuje. Svalování viny na oběť je samo o sobě formou týrání a zpravidla je projevem toho, že se agresor snaží vyhnout odpovědnosti za své jednání.²⁶

Voňková píše: „*Je to především strach, strach z ještě většího utrpení, který je silnou emocí, jež ochromuje a obvykle brání oběti odejít. Dále je zde pocit studu, zneuctění, pocit nespravedlnosti, pocit provizoria. Strach ze sociální izolace a společenského nepochopení až odsouzení.*“²⁷. V této souvislosti můžeme hovořit o vzniku psychické deprivace. Matějček popisuje tento psychický stav: „*Jako stav, vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu.*“²⁸

²⁵ HELP 24. *Oběti domácího násilí*. On-line. Citováno 2010-03-25. Dostupné z <http://www.help24.cz/index.php?page=clanky-view=obeti-domaciho-nasili>

²⁶ H. L. CONWAYOVÁ. *Domácí násilí*. s. 2007.

²⁷ VOŇKOVÁ, J.:HUŇKOVÁ M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2004. s. 82

²⁸ MATĚJČEK, Z.,DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. 1994, s. 196

Na základě dosavadních poznatků byl sestaven psychologický profil oběti, kdy mohou mít oběti, jak muž tak žena, některý z těchto rysů či vlastností :

- cítí se sociálně izolovaní, opuštění, rozpolcení, zmatení
- trpí pocity viny, obviňují se z vyprovokování a zodpovědnosti za násilí
- mají pocit bezmoci a pocit, že nemají kontrolu nad danou situací
- jsou v rozpacích pokud mají přiznat, že jsou týráni nebo e zůstávají v násilném vztahu
- trpí nízkým sebevědomím, věří to, nejsou schopni přežít bez cizí pomoci
- věří v mýty o domácím násilí, věří tradiční stereotypní role muže a ženy
- popírají hněv zapříčiněný týráním, ale jsou schopni vybuchnout kvůli maličkostem
- často jsou v depresi anebo se bojí
- upřednostňují potřeby dalších členů rodiny před svými potřebami
- mají pocit bezmoci a neexistence možnosti řešení
- zažívají stresové reakce s psychologicko-fyziologickými komplikacemi jako jsou například: únava, vyčerpanost, bolest zad, bolest hlavy, nespavost.²⁹

Bourdieu tvrdí: „*Stejně jako dispozice k poddanosti, ani dispozice k osobování si a uplatňování nadvlády nejsou dány od přírody, ale vytvářejí se jediné dlouhou socializační prací, to jest, jak jsme viděli, dlouhodobým aktivním diferencováním mezi pohlavími.*“³⁰

Je nutné zdůraznit, že prezentovaný psychologický profil je pouze orientační. Obecně lze říct, že neexistuje žádný konzistentní osobnostní profil, který by ženu

²⁹ Zdroj : <http://www.law.indiana.edu/pop/domestic-violence/profile.shtm>

³⁰ BOURDIEU, P. *Nadvláda mužů*. 2000. s. 46-47.

predisponoval k tomu, aby se stala obětí ve vztahu. Je tedy možné tento poznatek zobecnit a říci, že za určitých předpokladů se obětí domácího násilí může stát kdokoliv.

Neméně důležitá v souvislosti s domácím násilím je informace, že také senioři patří do skupiny potencionálních obětí tohoto protiprávního jednání. Sociální prostředí, tak, jak jej chápeme v souvislosti s komunitou, s její strukturou a velikostí, se jeví jako důležitý faktor v případech domácího násilí na seniorech. Zejména anonymita velkých měst, ztráta osobních vztahů a převaha ekonomických zájmů je v tuto chvíli jakousi živnou půdou pro vznik domácího násilí na seniorech.³¹ Jankovský se vyjadřuje: „*Vlastnická orientace je charakteristická pro západní průmyslovou společnost, v níž je dominantním tématem života touha po penězích, slávě a moci. Důsledkem pak bývá alienace lidí k sobě, druhým i řádu bytí, který nás přesahuje.*“³²

O jejich týrání se často dozvídáme až po jejich smrti, kdy lékař při ohledání těla objeví staré stopy po ranách, pohmožděninách. Variabilita týrání může být rozsáhlá, od úplného nezájmu a lhostejnosti, až po trestné činy. Skutečností zůstává, že tento druh domácího násilí se nevyskytuje v takové četnosti. Nejdůležitějším krokem je seznamovat s problémem týrání seniorů veřejnost. Poukázat na to, že existuje. Tím by si lidé měli uvědomit, že jednou se právě obětí mohou stát i oni samotní. Vždyť i starý život je životem a má být s ním podle toho zacházeno.³³

1.6 Aspekty, které mají vliv na vznik domácího násilí

1.6.1 Agrese jako porušování norem

Souvislost agrese a sociálních norem je na první pohled vcelku zřejmá. Agrese a agresivní chování se zpravidla neslučují s dodržováním sociálních norem. Proto se dávají do souvislosti s agresí také výrazy jako antisociální, antinormativní, nebo normy

³¹ DUNOVSKÝ, J. , KOVAŘÍK, J. , ZIMMELOVÁ, P. Sociální prostředí, agresor a oběť. In: *Domácí násilí-násilí na mužích a seniorech*. 2006 . s. 82.

³² JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. 2003. s. 96

³³ TOŠNEROVÁ, T. *Špatné zacházení se seniory a násilí v rodině*. 2002. s. 12

porušující chování. Významné místo připisuje normám interakční přístup k agresi, podle kterého má agrese v zásadě povahu sociální interakce a je jistým specifickým typem interakce.³⁴ Konkrétně např. podle definice A. Mummedeyove je agrese záměrné ubližování, při kterém dochází k porušování situačně relevantních sociálních norem.

1.6.2 Příčiny domácího násilí

Vznik domácího násilí je podmíněn mnoha faktory a nelze jednoznačně stanovit v každém konkrétním případě jeho příčinu. Vždy se jedná o souhrn více vlivů, které ke vzniku násilí vedly.

1.6.3 Faktory podmiňující vznik domácího násilí:

Společnost

Jedním z nejvýznamnějších aspektů sociologického pojetí zločinu je důraz na souvislost mezi konformitou a deviací v různých sociálních kontextech. V souvislosti se společností má dle amerického sociologa Edwina H. Sutherlanda, jenž patřil k zástupcům tzv. chicagské školy, velký vliv diferenciální asociace. Základní myšlenkou diferenciální asociace je existence mnoha různých subkultur ve společnosti, kdy některá sociální prostředí povzbuzují sklon k nelegálním činnostem, zatím co jiná ne. Jedinci se stávají delikventy nebo zločinci v důsledku toho, že se sdružují s jinými lidmi, kteří jsou nositeli kriminálních norem.³⁵

V souvislosti se společností a jejím vlivem na vznik domácího násilí můžeme rovněž hovořit o jejím tolerantním postoji vůči domácímu násilí, patriarchální náhled na rodinu, kdy muž má rozhodovat a otec je hlavou rodiny. Společnost tabuizuje domácí násilí v tom smyslu, že ho prezentuje nikoliv jako násilí, nýbrž jen jako výměnu názorů. Nemalou roli zde hraje lhostejnost okolí.

..

³⁴ LOVAŠ, L. Normy, identita a agresivne správanie. In: Agrese, identita osobnost. 2003. s. 57-69.

³⁵ GIDDENS, A. *Sociologie*. 1999. s. 192-193.

Rodinná výchova

Co je to vlastně rodina? Je to nejstarší lidská společenská instituce, která vznikla někdy v pradávných dobách z přirozeného pohlavního pudu, ale také z potřeby své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat, připravovat na celý život. Plní funkci reprodukční, socializační a ekonomickou. Rodina by měla být citově příznivým, přijímacím životním prostředím, kde se dítě vyvíjí po duševní a charakterové stránce ve zdravou a společnosti užitečnou osobnost.³⁶

Z negativních vlivů zevního prostředí, tedy učení, se zejména uplatňuje rodinný nesoulad, střety, rozvod, fyzické napadení matky otcem, nevyvážená či lhostejná výchova dítěte, výchova zanedbávající, nedodržující základní pravidla jídla a spánku. Rovněž kriminální chování spojené s alkoholismem rodičů, zvláště otce, a útočné chování v rodině dávají základ k sociálně patologickému jednání potencionálního násilníka v souvislosti s domácím násilím. Antisociálně se chovající chlapci se přibližně se 70% pravděpodobností dostávají do vězení, kdy z poloviny těchto chlapců se v pozdějších letech rekrutují recidivisté.³⁷

V souvislosti s rodinnou výchovou můžeme tedy hovořit o aspektech jako je transgenerační přenos násilných vzorců jednání do dospělosti, identifikace s agresivními vzory chování, kdy jednání a vystupování dominantního, násilnického otce může vyvolat u dívek tendenci ztotožnit se s rolí oběti.³⁸

Vliv domácího násilí na děti

Je nutné zdůraznit, že rodina není zdaleka jedinou institucí, která má vliv na utváření osobnosti dítěte. Svou roli tu hraje škola, kamarádi, přátelé apod. Pro dítě je důležité, aby se ve společnosti těchto lidí cítilo bezpečně. Potřeba dítě chránit, starat se o ně a vzdělávat ho se stává v dnešní době potřebou životní. V každé rodině mohou být

³⁶ MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. 1986. s. 15-16

³⁷ KOUKOLÍK, F. DRTILOVÁ, J. *Vzpoura depravantů*. 1996. s. 115

³⁸ Zdroj: <http://web.libimseti.cz/slunecnianidilek/pricinydomacihonasili> [citováno 2010-04-02]

podmínky pro utváření sebevědomí dítěte velmi různé, někde velmi dobré, v jiné zase velmi špatné.³⁹

To, jak děti reagují na násilí, záleží na mnoha okolnostech, kromě věku i na blízkosti a intenzitě násilí a jeho frekvenci (s opakovaným domácím násilím není jednorázový čin srovnatelný). Všechny děti nereagují stejně, některé se dokážou s traumatickou událostí vcelku brzy vypořádat, jiné jsou postiženy na celý život, záleží na dětském temperamentu, způsobu reagování na svět, na tom, zda dítě samo nebylo objektem násilí či zneužívání. Každé dítě reaguje na násilí rozdílně. Některé je více depresivní, znepokojené, má strach, stáhne se do sebe nebo je sebedestruktivní. Jiné začne být agresivní k rodičům a ostatním dětem. Agresi přejímají jako jediný správný model komunikace. Některé je rozpolcené, jiné příliš aktivní či neopatrné. Dalšími možnými důsledky bývá velmi často zdeformované, vlastní zdůvodnění příčin negativně působícího chování svých rodičů. Stává se velmi často, že tyto děti se ztotožňují s příčinou hádek a potencionálním agresivním jednáním svých rodičů. Přebírají vinu na sebe v tom smyslu, že důvodem hádek rodičů je jejich vlastní, špatný prospěch ve škole. Může ovšem nastat také pravý opak v tomto jednání, který spočívá v nepřebírání zodpovědnosti a svalování viny na druhé (jak mají odpozorovaný model od násilného rodiče).

Děti jsou zmatené ve svých pocitech vůči rodičům. Násilného rodiče mají rády a zároveň se jej bojí. Své matky mohou v důsledku narušené rovnováhy moci v rodině a kvůli násilnému modelu vnímat jako sobě rovné, tedy ne jako autoritu rodiče, ale jako vrstevnice. Buď se k nim mohou chovat stejně agresivně jako ke spolužákům, a nebo mohou mít tendence je ochraňovat.⁴⁰

³⁹ MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 1992. s. 15-16

⁴⁰ HRONOVÁ, M. *Dětská svědectví násilí*, kapitola 3. ROSA 2008

1.6.4 Osobnostní charakteristiky agresora

Agresivita

Agrese je úzce spojena s problematikou sociálních norem. Agresivní chování se obvykle chápe jako porušování norem. Agrese jako záměrné ubližování je komplexní fenomén, do kterého se z psychologického hlediska promítá prakticky celá sféra osobnosti, sociálních vztahů a sociálního chování.⁴¹ Osobnost ovlivňuje agresivní chování také prostřednictvím sebeúcty.

Nízká sebeúcta

Předpokládá se, že lidé, kteří jsou relativně náchylnější k zakoušení pocitu zahanbení, mohou s velkou pravděpodobností vyjadřovat zlost a hostilitu a obviňovat druhé za to, co se jim stalo. Hanba je averzivní emocí, která je nositelem negativního sebehodnocení a dočasně narušuje sebeúctu. Podle Renzettiho je domácí násilí důsledkem negativních pocitů, mezi nimiž dominuje nízká sebeúcta. Baumeister a Boden se domnívají, že pokud nízká sebeúcta souvisí s agresí, pak především s domácím násilím, protože taková agrese je označována jako bití slabého, bezmocného, u něhož nelze předpokládat riziko odplaty. Walkerova studie toto tvrzení nepřímo potvrzuje. Tato studie založena na vyprávění obětí: bité ženy raději věřily, že si vybraly romantického partnera, který trpí nízkou sebeúctou, než by připustily, že mají co dočinění s psychopatickým a krutým sadistou.⁴²

Vysoká sebeúcta

Řada výzkumníků dospívá k názoru, že agrese je vysoce pravděpodobná u osob s vysokou sebeúctou, avšak zároveň křehkou, zranitelnou, nestabilní a náchylnou k pochybnostem. Přesněji vyjádřeno toto násilí se objevuje jako důsledek pocitu člověka, že je ohrožována jeho sebeúcta nebo že je zpochybňována jinými. Je tudíž pravděpodobné, že náchylní k násilí budou lidé, jejichž sebeúcta je vysoká, ale není

⁴¹ LOVAŠ, L. *Normy, identita a agresivne správanie*. In: Agrese, identita osobnost. 2003. s. 57

⁴² ČERMÁK, I. *Agrese, osobnost a vztah k vlastnímu já*. In: Agrese, identita osobnost. 2003. s. 43-44

zakotvena ve skutečných výsledcích jejich jednání. Taková sebeúcta má narcistickou povahu.⁴³

Gelles vidí jednu z hlavních příčin domácího násilí v nekonzistenci statusu – když byl status (hlavně profesní) manželky stejný nebo vyšší, měl manžel větší sklon k bití manželky, než když byl její status nižší. Manžel se cítí ohrožen úspěchem své ženy, a tak jedná agresivně, aby čelil ohrožení a znovu nastolil svoji znejistělou sebeúctu a superiorní pozici.⁴⁴

Mezi další aspekty, které mohou mít vliv na vznik domácího násilí můžeme zařadit psychické problémy či psychické onemocnění, sociální situace vyvolávající stres, jako je ztráta zaměstnání, sociální izolace, finanční problémy apod.

1.7 Současná právní úprava

1.7.1 Legislativní rámec související s domácím násilím

Problematika domácího násilí se projevuje v právní úpravě. Tyto právní úpravy jsou vytvořeny na základě několika stěžejních právních norem.

Jedná se o tyto právní normy :

- Listina základních práv a svobod a ústavní zákon č. 1/1993 Sb.
- Mezinárodní smlouvy
- Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

⁴³ ČERMÁK, I. *Agrese, osobnost a vztah k vlastnímu já*. In: Agrese, identita osobnost. 2003. s.44

⁴⁴ ČERMÁK, I. *Agrese, osobnost a vztah k vlastnímu já*. In: Agrese, identita osobnost. 2003. s. 45

- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

1.7.2 Listina základních práv a svobod a Ústava ČR

Listina základních práv a svobod a Ústava ČR jako zákony nejvyšší právní síly v legislativním systému České republiky vymezují základní lidská práva svobody a stanovují zásady a principy právního řádu České republiky. Jedná se tedy o základní pilíř systému českého práva, se kterým nesmí být žádná právní norma v rozporu.

Pro naše potřeby, tedy v souvislosti s domácím násilím, je podstatné zejména ustanovení článku 1 Listiny základních práv a svobod, který zaručuje, že lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti a právech, článku 6 odst. 1 uvedené právní normy, který všem lidem bez rozdílu přiznává právo na život, článku 7 odst. 1, který zaručuje nedotknutelnost osoby a zákaz krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení.

1.7.3 Mezinárodní smlouvy

Vzhledem ke skutečnosti, že Česká republika je svobodný a demokratický stát, který je součástí světového uspořádání, nemůže tedy ignorovat násilné jednání ani mimo své hranice. Z tohoto důvodu je vázána mezinárodními smlouvami, které upravují určité zájmy.

Z pohledu problematiky domácího násilí jsou důležitými smlouvami v oblasti lidských práv v rámci jak evropského, tak světového práva tyto právní normy:

- Úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod, tzv. Evropská úmluva, 1950
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech 1966
- Úmluva o právech dítěte z roku 1989
- Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen

- Mezinárodní pakt hospodářských, sociálních a kulturních právech.

1.7.4 Trestní zákoník a trestní řád

Jak jsem již prezentoval v předchozích kapitolách není dána žádná konkrétní formulace domácího násilí. Rovněž i trestní zákoník tento pojem nezná. Domácí násilí z hlediska trestnosti je široký pojem, neboť zahrnuje z pozice agresora široké spektrum společensky neakceptovatelného jednání, kdy se pachatel domácího násilí v rámci rodiny může dopouštět tohoto naším právním systémem postihnutelného jednání.

Zejména se jedná:

- § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, může být potrestán odnětím svobody až na jeden rok. Jinou těžkou újmou může být např. i vyhrožování způsobením škody velkého rozsahu nebo na věci vysoké umělecké hodnoty, ke které má navíc poškozený citový vztah anebo vyhrožování usmrcením nebo těžkou újmou na zdraví i osobě poškozenému blízké apod. Důvodnou obavou se rozumí vyšší stupeň tísnivého pocitu ze zla, kterým je vyhrožováno. Pokud je vyhrožování doprovázeno chováním, které ilustruje odhodlání pachatele výhrůžky splnit (např. výhrůžka usmrcením nebo způsobením těžké újmy na zdraví doprovázená šermováním nožem či pozvednutím jiné zbraně), lze dovodit, že je způsobilé vzbudit důvodnou obavu. Není třeba, aby ten, jemuž je vyhrožováno, byl přítomen. Stačí když je výhrůžka adresována poškozenému takovým způsobem, že pachatel si je vědom toho, že se poškozený o ní dozví (např. prostřednictvím další osoby, telefonicky dopisem apod).

- § 196 Zanedbání povinné výživy

Kdo neplní, byť z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného po dobu delší než čtyři měsíce, může být potrestán odnětím svobody až na dvě resp. tři léta. Jedná se o povinnost, která vyplývá ze zákona o rodině. Povinnost vyživovat nebo zaopatřovat spočívá nejen v poskytování peněžitého plnění

(tzv. výživné/alimenty), ale i v povinnosti poskytovat oprávněnému stravu, ošacení, bydlení, pečovat o jeho zdraví, čistotu, vykonávat nad ním dohled a popř. opatřovat další prostředky potřebné pro všestranný rozvoj. (U neplnění výživného formou alimentů soudní praxe vyžaduje neplacení povinné částky po dobu šesti měsíců).

➤ § 198 Týrání svěřené osoby

Toto ustanovení chrání osoby, které jsou vzhledem ke svému věku nebo z jiných důvodů v péči nebo výchově jiných osob. Poškozeným může být nejen dítě, ale i osoba zletilá, která je pro stáří, nemoc, invaliditu, mentální retardaci apod. odkázána na péči jiných osob. Týrání je zlé nakládání se svěřenou osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti, krutosti, bezcitnosti, bezohlednosti, bolesti, a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jeho těžké příkoří. Pachatelem může být jen ten, kdo vykonává ve vztahu k týrané osobě péči nebo výchovu (tedy nejen rodiče, ale i příbuzní, učitelé, vychovatelé, ošetřovatelky, trenéři, přátelé, známí rodičů, kterým je poškozený svěřen jen na určitou dobu). Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, může být potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let. V případě, že týrání spáchá zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem, způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví a nejméně ve dvou osobách po delší dobu bude pachatel potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let. Způsobí-li těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt bude pachatel potrestán odnětím svobody na pět až dvanáct let.

➤ § 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Kdo týrá osobu blízkou (příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec a manžel, partner. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá právem pociťovala jako újmu vlastní - § 68 zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích)

- (1) nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta
- (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo
- d) páchá-li takový čin po delší dobu.

➤ § 146 Ublížení na zdraví

Za ublížení na zdraví můžeme pokládat takový stav (onemocnění, poranění), který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje výkon obvyklé činnosti nebo má jiný vliv na obvyklý způsob života a poškozeného a který zpravidla vyžaduje lékařské ošetření, i když nezanechává trvalé následky. Jedním z důležitých kritérií při posuzování pojmu „ublížení na zdraví“ je pracovní neschopnost, tedy stav, kdy je postižený dočasně vyřazen z pracovního procesu. (Soudní praxe vychází z toho, že nesnadnění obvyklého způsobu života postiženého, popř. pracovní neschopnost, musí trvat nejméně sedm dní.) Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, může být potrestán odnětím svobody až na osm let. Způsobí-li pachatel takovým jednáním smrt, bude potrestán odnětím svobody na pět až deset let.

➤ § 147 Těžké ublížení na zdraví

Těžkou újmou na zdraví se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy, delší dobu trvající porucha zdraví. (K otázce těžké újmy se vyjadřuje soudní znalec z oboru zdravotnictví, odvětví soudní lékařství). Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, může být potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

➤ § 171 Omezování osobní svobody

Bránění v užívání osobní svobody je zásah, jímž se znemožňuje nebo omezuje volný pohyb člověka a zároveň se mu zabraňuje o svém pohybu svobodně rozhodovat. K bránění užívat osobní svobody musí dojít bez oprávnění. (může jít o omezování na krátkou dobu, které je nesnadno překonatelné) Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, může být potrestán odnětím svobody až na deset let.

➤ § 170 Zbavení osobní svobody

Zbavení osobní svobody znamená trvalé nebo alespoň dlouho trvající omezení osobní svobody, které se blíží uvěznění, kdy osvobození je při něm velmi ztíženo a je zvláště obtížné. Kdo jiného zbaví osobní svobody, může být potrestán odnětím svobody na tři léta až dvanáct let. Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán způsobí-li svým jednáním smrt nebo jedná v úmyslu získat pro sebe, jiného prospěch velkého rozsahu.

➤ § 175 Vydírání

Pohrůzkou násilí se rozumí jak pohrůzka bezprostředního násilí, tak i pohrůzka násilí, které má být vykonáno nikoliv ihned, ale teprve v bližší nebo vzdálenější budoucnosti. Pohrůzka jiné těžké újmy může spočívat v hrozbě způsobení majetkové újmy, vážné újmy dobré pověsti, směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života apod. Kdo jiného násilím pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opomenul nebo trpěl, může být potrestán odnětím svobody až na šestnáct let.

➤ § 177 Útisk

Kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, může být potrestán odnětím svobody až na pět let. Pachatel zde neužívá násilí nebo pohrůzky násilí nebo pohrůzky jiné újmy, ale omezuje se na zneužití něčí tísně nebo závislosti (jde o méně intenzivní zásah do svobodného rozhodování, než je tomu u vydírání). Tíseň je stav, byť přechodný, vyvolaný nepříznivými okolnostmi,

které vedou k omezení volnosti v rozhodování. Nepříznivé poměry se mohou týkat osobních, rodinných, majetkových či jiných poměrů, pro něž se utiskovaná osoba ocitá v těžkostech a nesnázích. Závislost je stav, v němž se osoba nemůže svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele.

➤ § 185 Znásilnění

Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, může být potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let. Z hlediska trestu a jeho rozsahu, za uvedené protiprávní jednání je rozhodující věk osoby. Spáchá-li čin na dítěti mladším patnácti let bude pachatel potrestán odnětím svobody na pět až dvanáct let. V případě, že takovým jednáním způsobil pachatel osobě smrt, bude potrestán odnětím svobody v délce deset až osmnáct let. Za násilí, pohrůzkou násilí, pohrůzkou jiné těžké újmy se považuje takové jednání ze strany pachatele, které směřuje k překováním nebo zamezení vážně míněného odporu osoby a dosažení pohlavního styku nebo jiného pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží proti její vůli.

➤ § 187 Pohlavní zneužívání – zneužití osoby mladší 15 let

Kdo vykoná soulož s osobou mladší než patnáct let nebo kdo takové osoby jiným způsobem pohlavně zneužije, může být potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let. Vzhledem ke společenské nebezpečnosti je v ustanovení tohoto paragrafu zvýšená trestní sazba pro jednání, kterého se pachatel dopustí na osobě mladší patnácti let a která je svěřena jeho doзору, kdy pachatel zneužívá její závislosti na své osobě. V tomto případě bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let. Způsobí-li pachatel tímto činem smrt, bude potrestán odnětím svobody v trvání deset až osmnáct let. Není rozhodující, z čí strany vzešla k pohlavnímu zneužívání iniciativa, zda zneužitá osoba dala k pohlavnímu styku souhlas či nikoliv. Za jiný způsob pohlavního zneužití jsou považovány intenzivnější zásahy do pohlavní sféry poškozených (např. ohmatávání prsou nebo pohlavních údů, líbání na tato místa apod.), které směřují k sexuálnímu vzrušení pachatele. Nemusí vždy jít jen o aktivní činnost pachatele, ale i o aktivní

jednání poškozené osoby (např. ohmatávání pachatelova pohlavního údu). Pohlavního zneužívání jiným způsobem než souloží se může dopustit i osoba stejného pohlaví jako poškozený.⁴⁵

1.7.5 Zákon č. 135/2006 Sb.

Zákon č. 135/2006 Sb., byl přijat dne 31. března 2006 a na účinnost nabyl 1. ledna 2007. Vytvořila jej pracovní skupina Aliance proti domácímu násilí, která se nechala v některých ohledech inspirovat Rakouskem. Obsahuje dílčí novely některých stávajících zákonů, v jeho rámci byl mimo jiné pozměněn i zákon o Policii České republiky. Konkrétně v ustanoveních § 21 až 22d zákon č. 283/1991 Sb.,⁴⁶ byla Policii České republiky svěřena pravomoc zasahovat do soukromí aktérů domácího násilí díky institutu vykázání, který může policie uplatnit i bez svolení oběti. Dále byl tímto zákonem ustanoven vznik intervenčních center. Do současnosti byl zákon o domácím násilí dvakrát pozměněn. Poprvé novelou č. 29/2007 Sb., která zrušila jeho čtvrtou a pátou část, jež se zabývaly sociálním zabezpečením a mimo jiné upravovaly právě i působnost intervenčních center. Nově se tímto zabývá zákon 108/2006 Sb. , o sociálních službách.

Podruhé byl novelizován zákonem č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii ČR. V rámci tohoto zákona byla zrušena první část zákona o domácím násilí, která upravovala institut vykázání. Obsah této části byl v poněkud pozměněné podobě přenesen do zákona č. 273/2008 Sb. o Policii ČR.

1.7.6 Institut vykázání

Policie České republiky reaguje na oznámení případů, kdy dochází k násilí mezi blízkými osobami nebo mezi jinými osobami, které spolu žijí ve společném obydlí a provádí zásah namísto incidentu. Na policii je přitom přenesena plná odpovědnost za

⁴⁵ Zákon č. 40/2009 Sb. , trestní zákoník.

⁴⁶ Zákon č. 283/1991 Sb. , o Policii České republiky byl novelizován a nahrazen zák. č. 273/2008 Sb. , o Policii České republiky, kdy čísla § 21 až 22d jsou nahrazena § 44 až 47.

jeho bezchybné provedení, kdy je třeba, aby byly uplatněny prvky jako operativnost, rozhodnost, erudice, zkušenost, empatie atd.

Cílem tohoto zásahu je zastavit násilí, poskytnout ochranu a bezpečnost ohrožené osobě a pokud jsou naplněny zákonné podmínky pro vykázání, jeho provedení.

Násilná osoba je vykázána z obydlí, které obývá společně s ohroženou osobou, jakož i z jejího bezprostředního okolí na dobu deseti dnů. Zároveň je jí uložena povinnost zdržet se vstupu do tohoto prostoru a zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou. Policie provede do tří dnů od provedení vykázání kontrolu, zda vykázaná osoba podmínky vykázání dodržuje. Zásah státu, vstup do privátní sféry, se děje s ohledem na náležité zajištění základních lidských práv a svobod ohrožené osoby, a lze tak učinit i proti její vůli.

Domácí násilí je asi jediné z kategorie trestných činů, kdy pachatel bez obav a dobrovolně zůstává na místě činu, a oběť zase naopak mizí a hledá někde útočiště. Povinností policie je zajistit bezpečí oběti, stíhat pachatele nebo ho předat k jiným procedurám. Vždy a v každém případě je povinností policisty perfektní zadokumentování incidentu. Protože se jedná o nové požadavky, procházejí policisté výcvikem. Jsou cvičeni v komunikaci s obětí domácího násilí, která by měla být citlivější, a také absolvují výcvik zaměřený na vyšetřování a dokumentování scény domácího násilí.⁴⁷

Dílčí závěr

Popsat a vysvětlit v této části práce pojmy, které jsou spojeny s domácím násilím je v souvislosti s celým obsahem práce velmi podstatné. Je velmi důležité uvědomit si, co vlastně pojem domácí násilí obsahuje. Že tento výraz není jen složen ze dvou slov, která jsou v tomto případě pouze navenek. Je nutné říci, že první slovo „domácí“

⁴⁷ DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku oběti*. 2005. s. 15.

znamená popis určitého teritoria, místa, kde se tento druh násilí vyskytuje. Rovněž druhé slovo „násilí“ určuje, že se jedná o nějaké agresivní chování, které se týká konkrétního vzorců jednání osob.

Snažím se v dalších částech své práce upozornit na to, že se v případech domácího násilí musí vyskytovat subjekty. Tyto subjekty tvoří tedy oběť a násilník. Zdůrazňuji, že specifikum oběti a násilníka jako dvou elementů v podstatě vyvrací průzkumy a statistiky v tom smyslu, že násilník je tedy vždy jedna osoba, avšak variabilita pojmu oběť, je však velmi široká. Hovoříme zde jednak o oběti přímé, které se potencionální útok v jakékoli podobě přímo dotýká. Je však nutné zmínit se o obětech největších, kdy útok násilníka není cílen na tyto oběti, avšak důsledky a samotný fakt, že došlo k nějakému domácímu násilí, jeho existence, častokrát velmi negativně působím zejména na ty nejzranitelnější, kterými jsou osoby žijící v domácnosti, a to především děti.

V dalších kapitolách této práce se věnuji legislativní podpoře, kterou skýtá právní systém České republiky. S ohledem na skutečnost, že domácí násilí je pojem obecný a nevýznamný, je nutné specifikovat konkrétní jednání, které je společensky neakceptovatelné a právním systémem České republiky postihnutelné. Trestní zákoník nezná pojem domácí násilí a z tohoto důvodu je precizní kvalifikace konkrétního jednání, která nese znaky trestného činu nutná k tomu, aby byl násilník za své protiprávní jednání potrestán.

1.8 Postup Policie České republiky v případech domácího násilí

1.8.1 Povinnosti, oprávnění a prostředky Policie České republiky

V případech, kdy bylo oznámeno jednání, které mělo charakter domácího násilí má Policie České republiky řadu oprávnění a prostředků, které jsou zakotveny v Zák. č. 273/2008 Sb. , o Policii České republiky. Tato oprávnění a prostředky slouží především k eliminaci potencionálního nebezpečí v případech domácího násilí ze strany násilné osoby.

- § 61 – oprávnění policisty požadovat vysvětlení od osoby, která může přispět k objasnění skutečností důležitých pro odhalení přestupku (nikoli trestního činu). Povinnost předem poučit osobu o možnosti odepřít vysvětlení.
- § 25 – oprávnění k omezení pohybu agresivních osob. Volný pohyb může být osobě omezen do té doby, dokud od svého jednání neupustí nebo může být umístěna nejdéle na 2 hodiny v policejní cele.
- § 26 – oprávnění policisty zajistit osobu, která svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život, život nebo zdraví jiných osob nebo majetek.
- § 35- oprávnění odebrat zbraň. Policista je oprávněn přesvědčit se, jestli u sebe zajištěná či předvedená agresivní osoba nemá zbraň. Po předchozí marné výzvě na vydání zbraně je taktéž oprávněn ji odebrat.
- § 40 - oprávnění otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor
- §53 – oprávnění k použití donucovacích prostředků (hmaty, chvaty, pouta, pes)
- § 56 – oprávnění k použití zbraně
- § 44 – vykázaní.⁴⁸

1.8.2 Institut vykázaní a oprávnění rozhodnout o vykázaní ze společného obydlí a vstupu do něj

Tomuto oprávnění Policie České republiky věnují samostatnou kapitolu, a to z toho důvodu, že tento institut přinesl do řešení problematiky domácího násilí zásadní změnu. Smysl vykázaní ze společného obydlí má především preventivní charakter, kdy tato prevence má působit dvěma směry. Jednak ochránit potencionální oběť od hrozícího nebezpečí, a podstatou druhého směru je zabránění násilníkovi v možnosti pokračovat v jeho protiprávním jednání.

⁴⁸ Zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Z hlediska rozmanitosti a individuality jednotlivých případů domácího násilí a s přihlédnutím k osobnostním a profesionálním dispozicím každého policisty, který zrovna řeší protiprávní jednání nesoucí prvky domácího násilí, nelze vytvořit univerzální postup, metodiku, která by se obecně aplikovala.

1.8.3 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykázání

V současné době je stěžejním interním aktem řízení, kterým se stanovuje jednotný postup příslušníků Policie České republiky v případech vykázání a řešení incidentů se znaky domácího násilí v souvislosti s užitím oprávnění podle § 44 až 47 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 22. prosince 2008.

Tento interní akt řízení, jak už z jeho názvu plyne, se věnuje té části zákroků policistů, ve které oznámený incident, který nese znaky domácího násilí, je potvrzen na základě rozhodnutí zasahujících policistů a tito přistupují k institutu vykázání.⁴⁹

Čl. 1: Tento článek se zaměřuje především na výklad pojmů, ve kterém pro účely tohoto závazného pokynu charakterizuje typické znaky domácího násilí: Opakovanost, eskalace, jasné role, páchání násilí v soukromí.

Čl. 2: Stanovuje věcnou příslušnost. Oprávněn vykázat osobu je policista služebně zařazený u Policie České republiky služby kriminální policie a vyšetřování a služby pořádkové policie pokud byl k posuzování incidentu řádně proškolen. Policisté zařazení do hlídkové služby o vykázání nerozhodují.

Čl. 3: Pojednává o základních zásadách pro úkony a zákroky policistů při uplatnění institutu vykázání, kdy úkolem policie je zejména ochrana ohrožené osoby. Pozornost policisty musí být proto přednostně zaměřena na pomoc ohrožené osobě a na zastavení dalšího nebezpečného útoku. Netrestní charakter vykázání je preventivní reakcí na nebezpečné chování násilníka. Nenahrazuje sankci za chování násilné osoby. Vykázání lze vykonat i bez souhlasu ohrožené osoby.

⁴⁹ § 44- 47 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Čl. 4 Pojednává o obecných pravidlech postupu policisty po oznámení incidentu:

- Každý policista je vždy povinen přijmout oznámení incidentu, vyhodnotit hrozbu nebezpečného útoku a hrozbu zvlášť závažného útoku, zajistit provedení všech nezbytných úkonů a získat k incidentu maximum potřebných informací za účelem zjištění, zda u daných osob byl v minulosti řešen incident či vykázání, zda ohrožená či násilná osoba nejsou držiteli střelných zbraní či pachateli násilné trestné činnosti.

- Policista si vyžádá souhlas ke vstupu do společného obydlí v případě, že je oznamovatelem přímo ohrožená osoba nebo jiný uživatel společného obydlí. Pokud ke vstupu do obydlí nebude dán souhlas, policista posoudí možnost užití oprávnění podle § 40 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, kdy ustanovení tohoto paragrafu opravňuje policistu vstoupit do společně obývaných prostor v případě, že je ohrožen život a zdraví osob nebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejného pořádku.

- Policista zajistí oddělení násilné osoby od ohrožené osoby co do viditelnosti a slyšitelnosti. Budou-li splněny podmínky podle právních předpisů, policista přijme opatření k omezení osobní svobody násilné osoby.

- Policista zjistí, zda ve společném obydlí žijí nezletilé osoby, kde se nacházejí a v jakém jsou stavu. Je nutné, aby nezletilé osoby byly odděleny od násilné osoby.

- V případě zranění osob zajistí policista jejich lékařské ošetření.

- Policista ověří totožnost násilné a ohrožené osoby, nezúčastněných osob a svědků incidentu a vyzve je k podání vysvětlení. Kladením vhodných otázek se policista snaží rozpoznat, na kolik jsou naplněny typické znaky domácího násilí, vyhodnotit hrozbu nebezpečného útoku a zvlášť závažného útoku.

Čl. 5. Postup při vyhodnocování hrozby nebezpečného útoku a zvlášť závažného útoku a přítomnosti typických znaků domácího násilí

- Policista zejména zvažuje předcházející útoky, míru agrese násilné osoby, stav ovlivněný alkoholem nebo jinými návykovými látkami, tendencí používat zbraně, držení střelné zbraně násilnou osobou.

- Policista při vyhodnocování hrozby zvláště závažného útoku klade důraz zejména tendenci k absolutní sociální izolaci ohrožené osoby, znemožňování uspokojování základních potřeb, ničení, špinění oblečení a rozbíjení předmětů.

Čl. 6 Podmínky pro vykazání

- Policista násilnou osobu vykáže, pokud je splněna zákonná podmínka hrozby nebezpečného útoku anebo hrozby zvláště závažného útoku a incident vykazuje typické znaky domácího násilí.

- Pokud incident vykazuje jen některé typické znaky domácího násilí a je splněna zákonná podmínka hrozby nebezpečného útoku anebo hrozby zvláště závažného útoku policista rovněž vykáže násilnou osobu. Policista může vůči vykázané osobě přijmout adekvátní opatření, které spočívá v jejím umístění do záchytné stanice, zajištění na dobu nejdéle 24 hodin nebo ji zadržet.⁵⁰

1.9 Hlavní zásady pro jednání policistů s obětí

Důvěra a porozumění

Oběť si zaslouží váš respekt, trestný čin nespáchala. Dejte jí to najevo svým chováním, buďte trpěliví a ptejte se bezprostředně po činu, zda jí můžete v tuto chvíli pomoci („jak se cítíte?“ „Chápu, že máte zlost.“ „Nemám někomu zavolat?“ „Nemám s vámi raději chvíli zůstat, vidím, že vám není dobře.“).

⁵⁰ ZÁVAZNÝ POKYN POLICEJNÍHO PREZIDENTA č. 200/2008 Sb., o provádění vykazání

Bezpečí

Oběť má bezprostředně po činu, ale i později velký strach. Pomozte ji obnovit narušený pocit bezpečí. Přemýšlejte, co můžete v konkrétní situaci udělat („Chci, abyste věděla, že vám už nic nehrozí.“ „Řeknu sousedům, aby se na vás občas podívali.“)

Empatie

Zkuste se na moment vcítit „do kůže“ oběti – pomůže vám to zvolit nejlepší způsob jednání.

Informace

Poskytněte oběti základní informace o obvyklém postupu vyšetřování, (co se bude dít v nejbližších hodinách, co později, kde oběť získá další informace), informace o právech v trestním řízení, zejména o institutu zmocněnce a o peněžitě pomoci státu, nezapomínejte na pozůstalé (děti) odkázané výživou na zemřelého – nebývají účastníky trestního řízení a mají možnost získat peněžitou pomoc státu, informace o místech psychologické pomoci a podpory.

1.9.1 Hlavní zásady pro jednání policistů s násilnou osobou

S násilnou osobou hovoří fyzicky zdatnější (a pokud možno zkušenější) policista z důvodu vyšší míry hrozícího rizika napadení.

V případech domácího násilí bývá násilnou osobou často člověk „dvou tváří“, tzn. navenek slušný a spořádaný občan. Nenechte se takovým vystupování oklamat.

I tento člověk se může ke svým blízkým chovat zcela jinak než za vaší přítomnosti. Násilná osoba mívá tendenci situaci zlehčovat, omlouvat své násilné jednání a manipulovat s policistou tak, aby jej přesvědčila, že jeho jednání bylo v pořádku.

Doporučená asertivní věta: „Zatím nemám důvod vám nevěřit a chápu, co mi říkáte, ale vy zase musíte pochopit, že jako policista musím a budu jednat podle zákona, služebních předpisů...“

Policista nejprve násilnou osobu vytěží a bude-li podezření z páčání domácího násilí i nadále trvat (z dalších zjištěných informací včetně obsahu výpovědi ohrožené osoby), násilné osobě sdělí, že:

- násilné chování je nepřijatelné za všech okolností a není pro něj žádná omluva
- má-li násilná osoba k ohrožené osobě výhrady, musí je řešit bez použití násilí
- pokud to nedokáže, vystavuje se nebezpečí omezujících opatření nebo postihu
- o výjezdu bude učiněn záznam
- v případě hrozby budoucího násilného incidentu, bude ze strany Policie České republiky využito zákonných prostředků (vykázání, trestní stíhání apod.)

Jakékoliv pokračující slovní hrozby na místě je policista povinen okamžitě zastavit s poukázáním na páčání trestného činu.⁵¹

1.9.2 Postup při vykázání

Tuto problematiku řeší v Čl.7 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykázání.

- Při provádění úkonů souvisejících s vykázáním je policista povinen zajistit přítomnost nezúčastněné osoby. Tuto povinnost však nemusí splnit jestliže hrozí nebezpečí z prodlení zejména pak v případě, pokud by v souvislosti se zajišťováním přítomnosti nezúčastněné osoby hrozila eskalace konfliktu nebo pokud by zajišťování přítomnosti nezúčastněné osoby bylo spojeno s nepřiměřenou čekací dobou. Při zajišťování přítomnosti nezúčastněné osoby policista na místě incidentu požádá o spolupráci

⁵¹ Manuál pro policisty. Vydává Bílý kruh bezpečí o. s.

příslušnou dozorčí službu. Pokud spolupráce není možno dosáhnout (např. plnění jiných neodkladných úkolů dozorčí služby), může policista požádat o pomoc při zajištění přítomnosti nezúčastněnou osobu přítom nemůže být jiný policista.

- Vykázání je policista povinen oznámit ústně násilné a ohrožené osobě, přítom je poučí o jejich právech a povinnostech, vyhotoví o tom potvrzení o vykázání. Potvrzení o vykázání s písemným poučením policista předá ohrožené osobě a vykázané osobě proti podpisu a jeden podepsaný výtisk vykázanou a ohroženou osobou založí do spisu. Zároveň poučí vykázanou a ohroženou osobu o tom, že si mohou převzít kopii úředního záznamu a vykázání u příslušného útvaru policie.

- Pokud vykázaná či ohrožená osoba odmítne popisem stvrdit převzetí potvrzení o vykázání či poučení nebo je odmítne převzít, policista to poznamená v potvrzení o vykázání.

- Policista vyzve vykázanou osobu, aby mu vydala všechny klíče od společného obydlí, které a v řízení a zároveň ji poučí o následcích neuposlechnutí výzvy k vydání klíčů. Vydání klíčů policista poznačí v potvrzení o vykázání. V případě, že vykázaná osoba u sebe žádné klíče nemá, policista do potvrzení o vykázání uvede důvody, proč u sebe vykázaná osoba klíče neměla.

- Vykázání trvá po dobu 10 dnů, přičemž desetidenní lhůta začíná běžet dne následujícím po dni, v němž došlo k vykázání a končí ve 24.00 hodin desátého dne, ledaže došlo k prodloužení vykázání na základě návrhu ohrožené osoby na vydání předběžného opatření, popř. vydání tohoto předběžného opatření. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby.

- Před vykázáním policista nepřihlíží k právní kvalifikaci jež spáchaného jednání z pohledu právních předpisů, vykázání je na právní kvalifikaci skutku nezávislé.

- Policista jasně specifikuje prostor, na který se vykázání vztahuje a to včetně rozsahu bezprostředního okolí společného obydlí, s přihlédnutím k potřebě ochrany ohrožené osoby.

- Před vykázáním policista poučí vykázanou osobu zejména o tom, že využívá zákonného oprávnění vykázat ji ze společného obydlí a jeho bezprostředního okolí, které jasně vymezí, jí z vykázání vyplývají práva a povinnosti, vykázání bude trvat 10 dní a že bylo učiněno bez ohledu na vůli ohrožené osoby a je nutné jej pod hrozbou sankce respektovat.

- Nesouhlasí-li vykázaná osoba s vykázáním, může proti němu na místě podat námitky. Policista vykázanou osobu poučí o tom, že může námitky podat i písemně a to do 3 dnů ode dne převzetí potvrzení o vykázání u vedoucího místně příslušného územního odboru vnější služby. Podání námitek nemá odkladný účinek.

- Obsah námitek podaných na místě násilnou osobou policista poznamená do potvrzení o vykázání a bezodkladně o nich informuje v době trvání služby vedoucího odboru vnější služby nebo cestou příslušné dozorcí služby nebo příslušného přímého nadřízeného, v době mimo službu vedoucího odboru vnější služby cestou příslušné dozorcí služby nebo příslušného přímého nadřízeného, v době mimo službu vedoucího odboru vnější služby nebo zastupujícího dlahového funkcionáře cestou příslušného operačního střediska, který bude námitky posuzovat. Vedoucí odboru vnější služby nebo zastupující dosahový funkcionář přijme taková opatření, aby mohly být námitky posouzeny co nejrychleji a bez zbytečného odkladu, nejdéle do 3 dnů.

- Není-li vykázaná osoba v době vykázání přítomna ve společném obydlí policista učiní veškerá opatření, aby mohl vykázané osobě sdělit, že je vykázána. Např. požádá ohroženou osobu nebo některou z osob, která žije s vykázanou osobou a ohroženou osobou ve společné domácnosti, o telefonní číslo vykázané osoby, adresu jejího zaměstnání, místa kde se nejčastěji zdržuje apod. Při prvním kontaktu s vykázanou osobou jí sdělí, že byla vykázána, poučí ji o jejich právech a povinnostech a o možnosti převzetí potvrzení o vykázání a kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie.

- Pokud se vykázaná osoba dozví o tom, že byla vykázána od jiné osoby, než od policisty, má právo si tuto informaci ověřit na lince tísňového volání 158.

- Před tím, než vykázaná osoba opustí prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání, může si vzít z tohoto prostoru věci sloužící její osobní potřebě: hygienické potřeby, běžné oděvní součásti, léky a zdravotní pomůcky, mobilní telefon.
- Odmítne-li vykázaná osoba opustit prostor, na který se vykázání vztahuje je policista oprávněn použít, po předchozí výzvě, všech oprávnění a zákonných prostředků za účelem prosazení vykázání.
- Pokud nedošlo k vykázání, policista poučí násilnou osobu o právních následcích v případě, že bude násilné jednání vůči ohrožené osobě opakovat. Zejména o tom, že může být vykázána.

1.9.3 Postup při vykázání ve zvláštních případech

Čl. 8 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykázání.

- V případě, že násilná osoba má ve společném obydlí místo svého podnikání, je možné vykázáním postihnout jen ten prostor, který slouží k bydlení. Pouze v případě, že prostor pro podnikání nelze oddělit od prostoru k bydlení (např. uzavřením průchodu mezi těmito prostory), vykáže policista násilnou osobu i z místa, které využívá ke svému podnikání.
- V případě, že násilnou osobou je osoba mladší patnácti let a jsou li dány podmínky pro vykázání, policista ji vykáže pouze v případě, že tato osoba je natolik nebezpečná a nevladatelná, že hrozí opakovaný útok z jeho strany a bezpečí ohrožené osoby nelze zajistit jinak. Policista je povinen neprodleně vyrozumět orgán sociálně-právní ochrany dětí, za účelem možného umístění mladistvého nebo osoby mladší patnácti let do diagnostického ústavu.
- Je-li ohroženou osobou stará, nemohoucí nebo nemocná osoba, která je odkázána na péči či pomoc vykázané osoby a nemůže-li péči či pomoc ohrožené osobě poskytnout jiná vhodná osoba, je policista povinen uvědomit příslušný odbor sociální péče obecního úřadu. Nelze-li tak učinit, policista zajistí převoz ohrožené osoby do zdravotnického zařízení a uvědomí o tom příslušný odbor sociální péče obecního úřadu.

1.9.4 Další povinnosti policisty v souvislosti s vykázaním

Čl. 10 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykázaní.

- Policista uloží klíče převzaté od vykázané osoby na místě určeném nadřízeným služebním funkcionářem. Po uplynutí desetidenní lhůty pro vykázaní policista klíče vrátí vykázané osobě proti podpisu. Před tímto vydáním klíčů se ovšem musí přesvědčit, zda ohrožená osoba v průběhu desetidenní lhůty pro vykázaní nepodala u příslušného soudu návrh na vydání předběžného opatření.⁵² Pokud soud ve věci v rámci své lhůty ještě nerozhodl, klíče vykázané osobě rovněž nevydá.

- Pokud došlo k vykázaní, policista zajistí zaslání kopie úředního záznamu o vykázaní do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí:

- a) místně příslušnému intervenčnímu centru
- b) soudu, který bude příslušný v případě podání návrhu na vydání předběžného opatření podle právního předpisu
- c) místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí, pokud žijí ve společném obydlí s vykázanou a ohroženou osobou nezletilé osoby.

- Pokud si vykázaná osoba na základě žádosti požádá o vstup do obydlí, z něhož byla vykázána umožní policista, pověřený služebním funkcionářem této vykázané osobě vstup do tohoto obydlí. Toto právo může osoba vykázaná uplatnit v průběhu vykázaní pouze jednou. Policista stanoví po dohodě s vykázanou osobou termín vyzvednutí věci ze společného obydlí. O tomto termínu informuje ohroženou osobu předem.

1.9.5 Kontrola dodržování povinností vyplývajících z vykázaní

Čl. 11 Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykázaní.

⁵² § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 59/2005 Sb., a zákona č. 135/2006 Sb.

- Ve lhůtě tří dnů od vykázaní provede policista, který osobu vykázal, kontrolu, zda osoba vykázaná dodržuje povinnosti spojené s vykáváním. Pokud tuto kontrolu nemůže provést policista, který osobu vykázal, nadřízený služební funkcionář pověří jiného policistu. O kontrole se vyrozumí ohrožená osoba a požádá se o součinnost.
- Zjistí-li policista, že se vykázaná osoba nachází v prostoru, odkud byla vykázána, vyzve ji, aby tento prostor opustila. Pokud tak vykázaná osoba neučiní, je oprávněn policista použít po předchozí výzvě donucovací prostředky za účelem prosazení vykázaní.⁵³

1.9.6 Po skončení služebního zákroku

Po skončení služebního zákroku policisté vždy napíší Úřední záznam o výjezdu k případu se znaky domácího násilí. Do uvedeného záznamu uvedené všechny důležité skutečnosti, které byly na místě skutku zjištěny. Tento záznam napíše i v případě zdánlivě mírné formy projevů domácího násilí (ojedinělé slovní útoky, urážky, vyhrožování). Takovýto úřední záznam pak může v budoucnu sloužit jako podklad pro rozhodnutí o vykázaní. Z minulosti jsou známy případy projevů domácího násilí, které však nebylo ze strany Policie České republiky nijak dokumentováno, a po zavedení institutu vykázaní nebylo možné jej v praxi aplikovat, neboť historie domácího násilí nebyla nikde evidována, ačkoliv Policie v minulosti mezi partnery několikrát zasahovala.⁵⁴

V rámci interdisciplinární spolupráce Policie České republiky komunikuje se státními orgány, orgány místní samosprávy, obecní policií, intervenčními centry a dalšími právníckými a fyzickými osobami. V rámci této interdisciplinární spolupráce v souvislosti s domácím násilím se předpokládá, že včasnou a kvalitní intervencí ze

⁵³ ZPPP č. 200/2008, o provádění vykázaní

⁵⁴ čerpáno z interních materiálů skupiny domácího násilí ÚO PČR Strakonice

strany policistů, lékařů, sociálních pracovníků a pracovníků nestátních organizací se realizují opatření na celostátní i regionální úrovni:

- pro práci s násilnickými jedinci,
- kontinuálně realizovat preventivní a osvětové kampaně zaměřené na snižování domácího násilí
- institucionalizovat na republikové úrovni koordinační a metodické centrum pro potlačování domácího násilí ve společnosti
- zkvalitnit metodiku prvního kontaktu s obětí všech zasahujících a pomáhajících pracovníků
- proškolit odborníky pro včasnou detekci domácího násilí, vhodnou intervenci a mezioborovou spolupráci
- propojit existující pomáhající organizace, které působí převážně izolovaně
- akreditovat terapeutické programy násilí ve společnosti.

Srovnávat Českou republiku s ostatními státy, které mají podobnou legislativu, by nebylo objektivní, neboť tyto právní úpravy a míra tolerance se země od země podstatně liší. Pravdou je, že v Rakousku, Nizozemí a Německu se v přepočtu na počet obyvatel vykazuje mnohonásobně více evidovaných případů domácího násilí. Ve srovnání s nimi jsme zatím k projevům násilí přeci jenom tolerantnější a k násilným osobám více benevolentnější.

2 Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem této práce je zjistit, jakým způsobem Policie České republiky řeší situaci v případech domácího násilí. Zjistit, zda jsou dostatečně účinné normy, které policistům poskytuje právní systém České republiky. Postup Policie České republiky v případech domácího násilí je vázán právními normami.⁵⁵ Jak těchto norem policista využije, záleží jen na jeho profesionální zkušenosti, citu pro eliminaci nebezpečí, které hrozí v konkrétních situacích jednání se znaky domácího násilí. Jde především o to, aby ochránil oběť a zároveň zamezil násilníkovi v pokračování jeho protiprávního jednání. Cílem práce tedy je konfrontace institutu vykázání podle § 44 až 47 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, dalších právních norem týkajících se domácího násilí s následnou realizací opatření, která jsou provedena na místě vzniku domácího násilí prostřednictvím intervence Policie České republiky.

2.2 Hypotéza

1) Rychlý a účinný postup policie v řešení situace na místě vzniku domácího násilí povede k zamezení hrozícího nebezpečí ze strany násilníka, jak vůči oběti, tak vůči zasahujícím policistům.

2) Opatření, která jsou realizována na eliminaci nebezpečí mají nedostatky, které mohou mít vliv na konečné řešení konkrétní události, která má charakter domácího násilí.

⁵⁵ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ZPPP č. 200/2008., o provádění vykázání

3 Metodika

Jak jsem se již zmínil v předchozí kapitole, cílem práce je zjistit, jestli normativní akty využívané příslušníky Policie České republiky v incidentech, které nesou znaky domácího násilí jsou dostačující. Zda při jejich dodržení, realizaci a řízení se těmito právními normami dojde následně k eliminaci potenciálního nebezpečí, které hrozí v těchto případech především oběti, ale také zasahujícím policistům.

3.1 Použitá metoda

Vzhledem k charakteru první části práce, ve které se zabývám vysvětlením fenoménu domácího násilí a zkoumáním pravomoci policie se jedná o deskriptivní výzkumný problém, který „....*zjišťuje a popisuje situaci, stav nebo výskyt určitého jevu a relační výzkumný problém, který dává do vztahu jevy jako činitele....*“⁵⁶ Závěry jsem učinil na základě prostudované literatury, závazných a metodických pokynů, tedy interních aktů řízení Policie České republiky, právních norem, které se týkají domácího násilí.

Pokud jde o sociologický, empirický výzkum, je tento nástrojem, umožňujícím shromáždit a vyhodnotit potřebná data a zpracovat je do podoby, kterou pro ten či onen úkol potřebujeme. Znamená to tedy, že empirický výzkum je jedním z prostředků získání a zpracování informací.⁵⁷

Pro druhou část výzkumu jsem vzhledem k omezeným možnostem přistoupil k výběrovému souboru záměrnému. V provedeném výzkumu se nejedná o náhodný výběr. Pro tento druh výběru je nutný souhlas zúčastněných se na tomto výzkumu podílet. Výběr je tedy záměrný.

⁵⁶ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. s. 26

⁵⁷ SCHNEIDER, M., KOUDELKA, F. *Úvod do základů sociologických výzkumů*. 1993. s. 3

3.1.1 Charakteristika souboru

Sám pracuji jako policista obvodního oddělení a tuto problematiku z pohledu profesní stránky znám velmi dobře. Jako výběrový soubor jsem zvolil všechny případy nesoucí znaky domácího násilí, které se staly v okrese Strakonice v průběhu celého kalendářního roku 2009 a které v informačních systémech Policie České republiky byly označeny jako sledovaná událost v souvislosti s incidentem, který nese znaky domácího násilí.

Celkem bylo za rok 2009 v okrese Strakonice zahájeno šetření ve věci podezření z možného domácího násilí v 86 případech. Je nutné zdůraznit, že se jedná o soubor, kdy konkrétní jednotlivci, většinou oběti, určitý druh sociálně-patologického jednání oznámili Policii České republiky.

3.1.2 Technika studia písemných pramenů

Při zkoumání tohoto souboru jsem použil metodu techniky studia písemných pramenů.

Z hlediska původu písemných materiálů se jedná o sekundární dokumenty, které vznikly zpracováním primárních pramenů, nebo jsou jinak zprostředkované. Písemné prameny mají pro řešení výzkumného úkolu různý význam. Musí být posuzovány nejen z hlediska obsahu, ale také kvality obsažených informací, pravdivosti popisovaných událostí apod. Písemné prameny musí být proto před analýzou z těchto hledisek posouzeny. Základním krokem před použitím písemných zdrojů pro výzkumné účely je jejich kritika a posouzení validity a spolehlivosti.

Tato validita a spolehlivost je zaručena prošetřením příslušníky Policie České republiky na místě incidentu se znaky domácího násilí a posléze v zákonem stanovených lhůtách pro prošetřování přestupku nebo trestného činu. Rovněž mým

studiem těchto dokumentů, kdy jsem validitu a spolehlivost posoudil dle V. Lamsera, který uvádí následující postup kritiky písemných pramenů:

- 1) Zjištění původnosti pramenů, hlavně z hlediska, zda nejsou padělány.
- 2) Stanovení místa a času vzniku dokumentů.
- 3) Určení autora, pokud je to možné.
- 4) Zjištění originálnosti pramenů, mohou se vyskytnout napodobeniny. S tím souvisí vystopování prvopisu dokumentů, neboť kopie zvyšují možnost chyb.
- 5) Vyzkoušet spolehlivost informací, které prameny poskytují.⁵⁸

3.1.3 Typologická metoda

Na základě typologické metody, která předpokládá existenci většího množství poznatků o zkoumaném problému, aby bylo možné provést konstrukci typů cestou vyhledání podstatných znaků a srovnávání těchto typů ve studovaném materiálu. Typologická metoda stanovuje určité typy situací, chování, typy osobnosti, vztahu skupin apod. Je zřejmé, že při tvorbě typů se jedná o značnou redukci obsahu materiálu na ty příklady, které považujeme za podstatné.⁵⁹

Dalším krokem v souvislosti s výzkumem souboru, který jsem učinil, bylo stanovení kontextuálních jednotek na základě toho, že jsem provedl rozbor v souvislosti vlivů daného jevu. Pro potřeby své práce a v souladu se zásadami pro vypracování, kdy stěžejní otázkou je, zda se příslušníkům Policie České republiky při aplikaci doporučených postupů v případech domácího násilí podařilo eliminovat nebezpečí ze strany násilníka vůči oběti a policistům, jsem vytvořil kontextuální jednotky:

- 1) Zranění oběti nebo policisty po příjezdu policistů na místo incidentu.
- 2) Vyhodnocení přijatého oznámení šetřením jako přestupek nebo trestný čin.

⁵⁸ ZICH, F. Úvod do sociologického výzkumu. 2004. s. 51

⁵⁹ ZICH, F. Úvod do sociologického výzkumu. 2004 s.52

3) Využití oprávnění k použití donucovacích prostředků (hmaty, chvaty, pouta, pes) zasahujících příslušníků Policie České republiky dle ustan. § 53 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

4) Vykázání

Jednoznačně tedy nastává konkretizace otázky - splňuje metodika vytvořená pro postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí svůj účel nebo obsahuje nedostatky, které mohou mít vliv na konečné řešení konkrétní události?

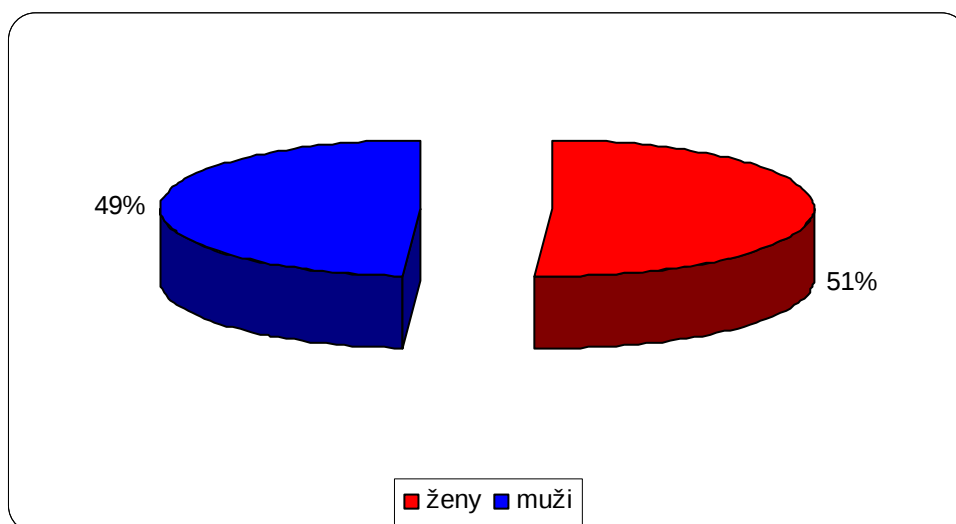
4 Výsledky

Jak jsem již předdeslal v kapitole o charakteristice souboru, tak tento soubor případů oznámení incidentu, který nese znaky domácího násilí, pochází z celého okresu Strakonice. Jedná se o okres v Jihočeském kraji s počtem obyvatel 71 900 (k roku 2009). Rozloha okresu je 1032 km², kdy hustota obyvatel je 67 lidí na 1 km².

Demografické údaje

V okrese Strakonice je 112 obcí, z toho 6 měst a 4 městyse.⁶⁰

Graf č.1: Podíl mužů a žen v okrese Strakonice

4.1 Vyhodnocení kontextuálních jednotek

4.1.1 Kvalifikace protiprávního jednání

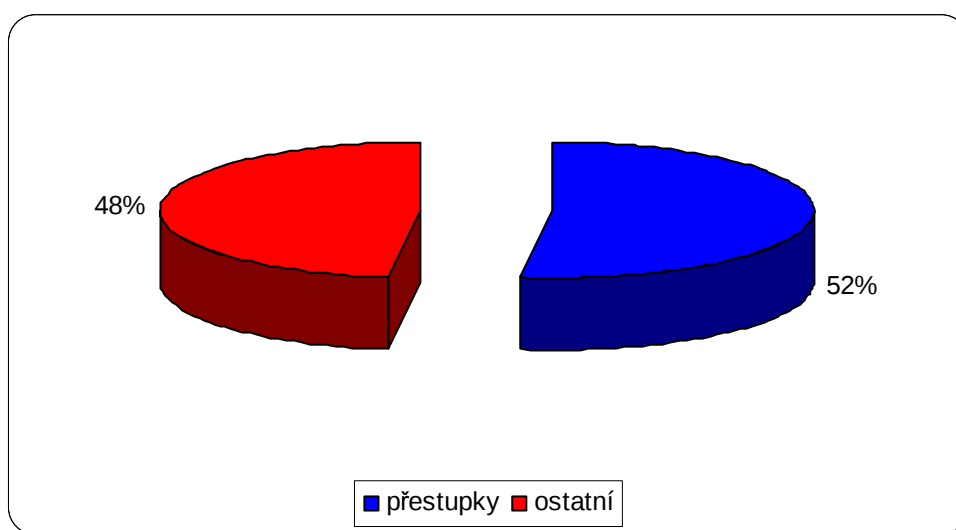
Z výběrového souboru 87 oznámených případů, které byly zpočátku vyhodnoceny příslušníky Policie České republiky jako domácí násilí, jsem metodou studia písemných pramenů došel k závěru, že u 45 případů bylo v šetření orgánem Policie České

⁶⁰ Wikipedie. *Otevřená encyklopedie*. On-line. Citováno 2010-25-03. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/okresstrakonice>

republiky zjištěno podezření ze spáchání přestupku proti občanskému soužití dle ustanovení § 49 odst.1, písm. c) zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

Na místě incidentu policisté v souladu se Závazným pokynem policejního prezidenta č. 200/2008 (dále jen ZPPP) podle článku 1, článku 4 a článku 5 došli k závěru, že jednání násilné osoby a tím i celý incident nenese znaky domácího násilí.

Graf č. 2: Podíl jednání, které mělo znaky přestupku na celkový objem oznámených případů, které měly charakter domácího násilí v době oznámení.

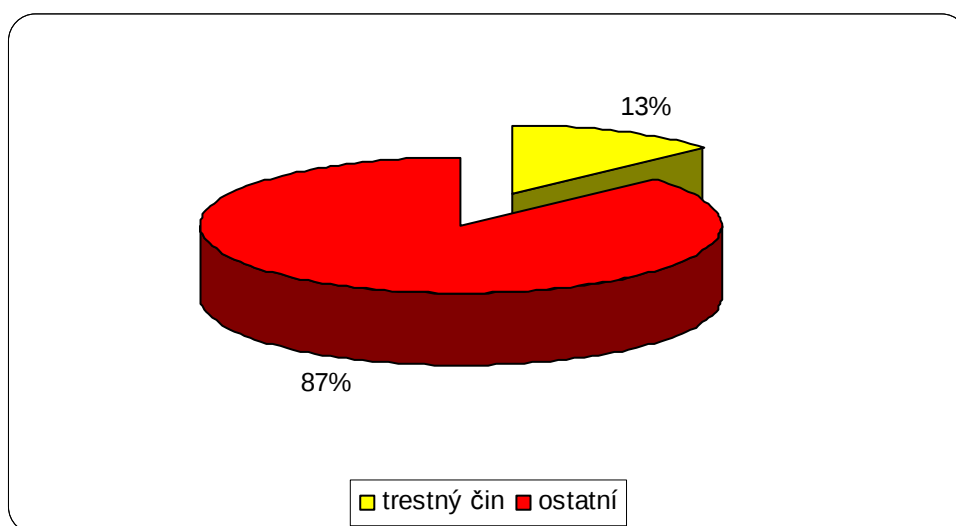

Zdroj: Vlastní výzkum

Další sledovanou jednotkou byl podíl případů z celkového objemu oznámených incidentů kvalifikovaných jako trestný čin. Z celého souboru 87 oznámených případů bylo zjištěno, že se v 11 případech jednalo o podezření ze spáchání trestného činu. Dále bylo studiem ve spisovém materiálu zjištěno, že ve třech případech protiprávní jednání násilné osoby naplnilo skutkovou podstatu trestného činu týrání osoby ve společně obývaném bytě nebo domě dle ustanovení § 215a odst. 1, 2 písm. b) zák. č. 140/19961 Sb., trestní zákon. V sedmi případech byla naplněna skutková podstata trestného činu nebezpečné vyhrožování dle ustanovení § 197a trestního zákona. Dále v jednom případě

byla násilnou osobou naplněna skutková podstata trestného činu násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci dle ustanovení § 196 odst. 1, 2 zák. č. 140/1961 Sb., trestního zákona.

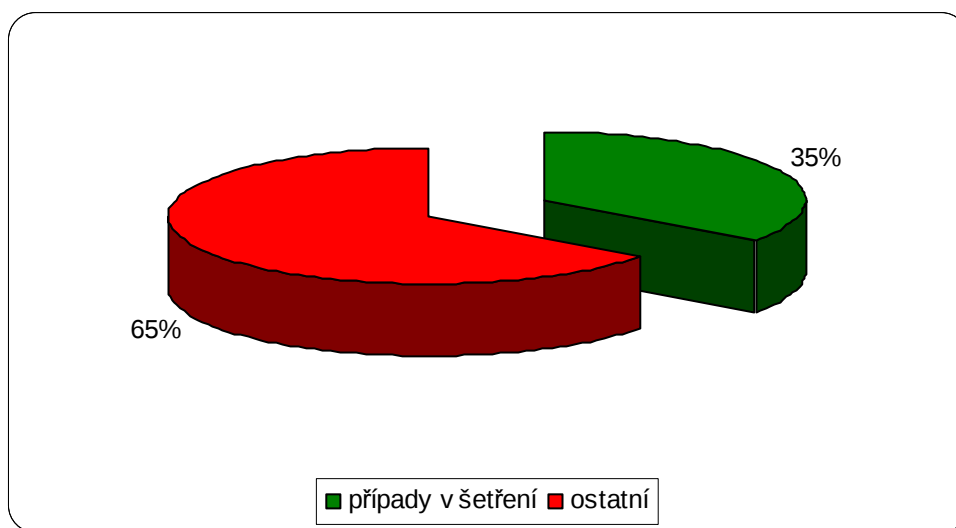
Graf č. 3: Podíl jednání, které mělo znaky trestného činu na celkový objem oznámených případů, které měly charakter domácího násilí v době oznámení.

Zdroj: Vlastní výzkum

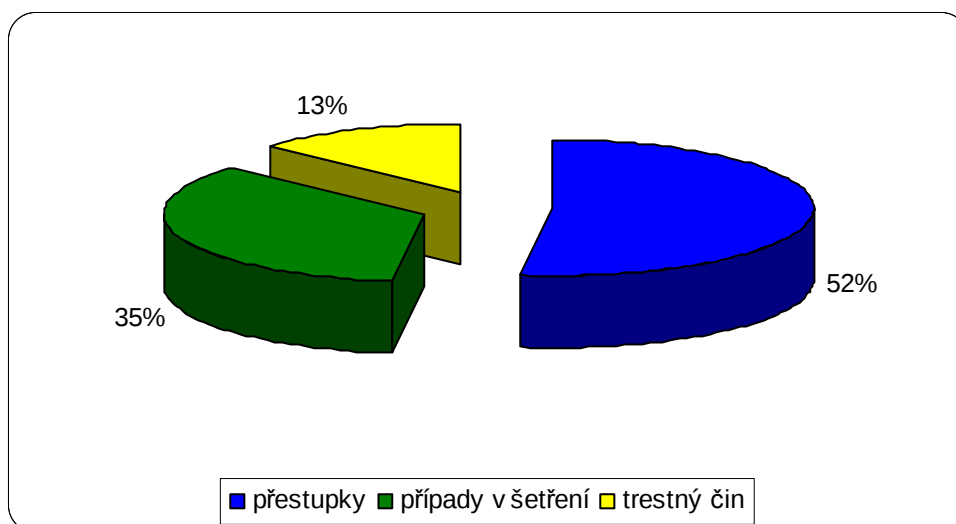
Studiem ve spisovém materiálu bylo dále zjištěno, že v současné době šetří orgán Policie České republiky 31 oznámení, kdy nebyla stanovena konečná právní kvalifikace, tedy nebyl učiněn jednoznačný závěr, zda se jednalo o protiprávní jednání, nebo zda toto jednání neslo znaky přestupku nebo trestného činu.

Graf č. 4: Podíl případů v šetření na celkový objem oznámených incidentů.

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf č. 5: Celkový přehled

Zdroj: Vlastní výzkum

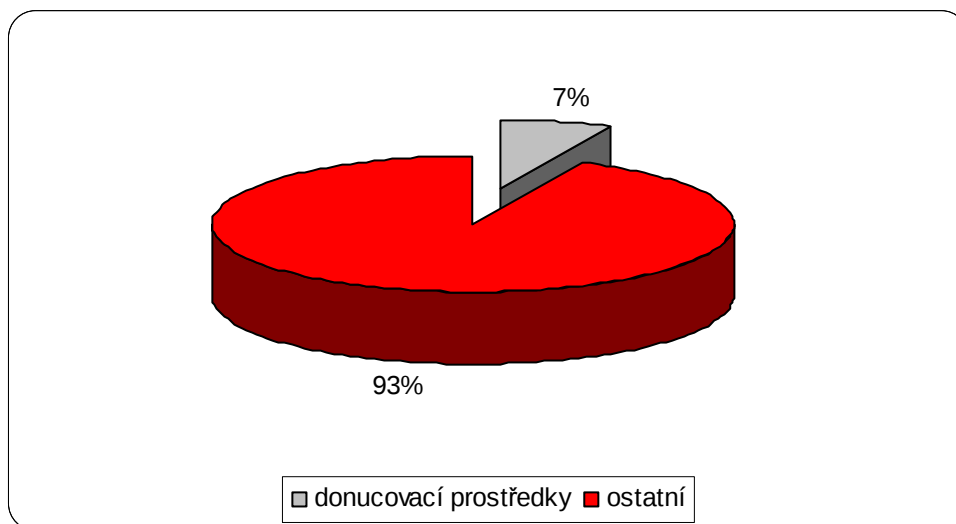
4.1.2 Zranění

Další stanovenou kontextuální jednotkou bylo zjištění, v kolika případech došlo ke zranění oběti nebo policistů po příjezdu na místo incidentu. Ve spisovém materiálu bylo zjištěno, že ani v jednom případě z celkového počtu 87 evidovaných událostí, které v době oznámení měly charakter domácího násilí, nedošlo po příjezdu hlídky Policie České republiky na místo a v průběhu řešení celé události ke zranění žádného subjektu celého incidentu.

4.1.3 Donucovací prostředky

Studiem v písemných pramenech jsem zjišťoval, v kolika případech bylo využito oprávnění příslušníků Policie České republiky omezit volný pohyb osob, které fyzicky napadají policistu, jinou osobu, ohrožují vlastní život připoutáním k vhodnému předmětu dle ustanovení § 25 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Dále využito oprávnění použít donucovací prostředek k ochraně bezpečnosti policisty, jiné osoby nebo majetku zejména donucovací prostředky: hmaty, chvaty, údery a kopy, obušek a jiný úderný prostředek dle ustanovení § 52 a 53 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Z celého výzkumného souboru, který jsem měl k dispozici, jsem zjistil, že v šesti případech bylo využito oprávnění dle výše uvedeného paragrafového znění. Jednalo se především o případy, ve kterých hlavní roli hrál alkohol, který jako stimulant měl za následek nerespektování výzev, které užili policisté ze strany násilníka.

Graf č. 6: Podíl využití oprávnění příslušníků Policie České republiky použít donucovací prostředky v souvislosti s celkovým počtem oznámených událostí

Zdroj: Vlastní výzkum

4.1.4 Vykázání

Z celkového výzkumného souboru, který obsahuje oznámené případy nesoucí znaky domácího násilí, byla situace řešena ze strany příslušníků Policie České republiky s využitím a s podporou § 44 až 47 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, které umožňují na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky a kdy lze důvodně předpokládat, že se násilná osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví nebo svobodě tuto násilnou osobu vykázat na dobu v délce 10 dní ze společného obydlí. Toto oprávnění využili policisté celkem v sedmi případech, kdy situaci vyhodnotili v souladu se zákonem č. 273/2008 Sb., a rovněž v souladu se ZPPP č. 200/2008, o provádění vykázání. Jednalo se o případy, které splňovaly všechny podmínky k tomu, aby násilná osoba byla ze společného bytu či prostoru vykázána.

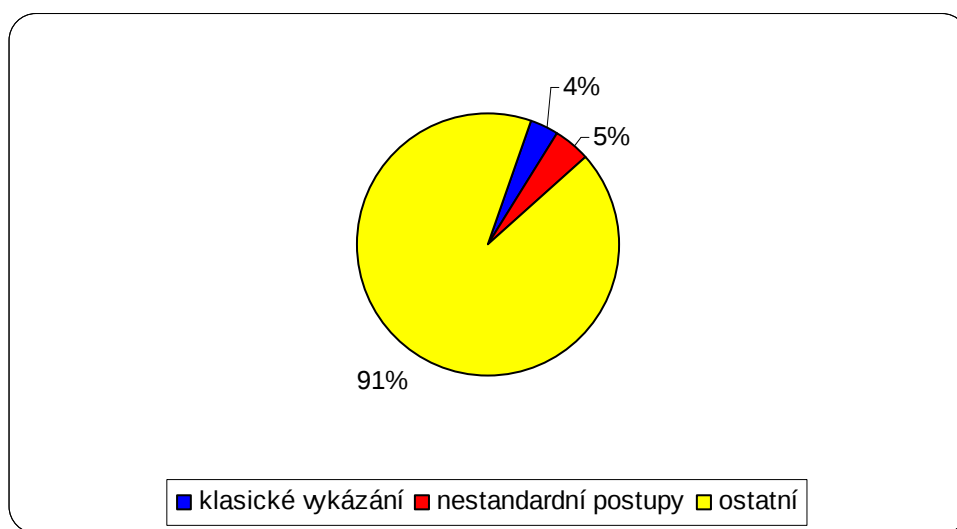
Ve čtyřech případech, které rovněž nesly znaky domácího násilí a ve kterých by bezesporu policisté rozhodli o vykázání dle s hora uvedených právních norem, však ve vývoji situace nastaly nestandardní postupy. Ve dvou případech jednání násilné osoby naplňovalo skutkovou podstatu trestného činu nebezpečné vyhrožování dle ustanovení §

197 a odst. 1, trestního zákona, kdy pro psychický stav násilníka byl realizován převoz do psychiatrické léčebny. Nešlo tedy o klasické vykázání.

Ve třetím případě bylo rovněž započato šetření pro podezření ze spáchání trestného činu nebezpečné vyhrožování. Oběť však ze společného bytu uprchla a ve finální části šetření nedala souhlas k trestnímu stíhání svého druha, a proto dle ustanovení § 159a odst. 2 trestního řádu a s přihlédnutím k ustanovení § 11 odst. 1 trestního řádu byla celá věc odložena.

V posledním, tedy čtvrtém případě, který vyústil k nestandardnímu ukončení, nedošlo k vykázání násilné osoby, ačkoliv se tato dopustila trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě a její jednání bylo kvalifikováno jako domácí násilí. Oběť, v tomto případě muž, si z místa incidentu odvezl jeho syn do místa svého bydliště.

Graf č. 7: Podíl vykázání na případech se znaky domácího násilí

Zdroj: Vlastní výzkum

5 Diskuse

Na policii se osoby ohrožené domácím násilím obracejí zejména v situacích eskalace násilí a přímého ohrožení, či v situacích, kdy akutní ohrožení násilím již pominulo, a oběť chce podat na pachatele trestní oznámení. Jsou to právě policisté, příslušníci Policie České republiky, kteří jsou na základě těchto oznámení (většinou linka 158) na místě incidentu jako první a to nejen incidentů, které nesou znaky domácího násilí. Policisté jsou součástí Integrovaného záchranného systému a figurují v podstatě u každé události, která má přídomek mimořádná. Oznámení občanů o výskytu násilí, které má charakter domácího jsou jen nepatrným dílkem ve spektru činností, které policie v souladu se zákonem, který jí přímo ukládá za povinnosti konat, řeší.

Domácí násilí je tak specifické protiprávní jednání, že na ně v zákonech nestačí obecné zákazy a tresty, ale vyžaduje speciální právní úpravu. Tyto speciální právní úpravy jsem již popsal v předchozích kapitolách své práce. Rovněž jsem se věnoval popisu domácího násilí v obecné rovině. Jsem přesvědčen, že bez této části mé bakalářské práce by nebylo možné uchopit problém domácího násilí. Cílem této práce bylo zjistit, zda současná právní úprava je schopna zabránit dalšímu násilí ze strany agresora vůči oběti a zasahujícím policistům. Specifikace problému tedy spadá do oblasti poměrně krátkého časového úseku, který začíná příjezdem hlídky Policie České republiky na místo incidentu a v podstatě končí okamžikem, kdy se realizuje opatření, které má zamezit násilné osobě v pokračování jejího protiprávního jednání. Zásadním dokumentem pro tento konkrétní druh činnosti je kromě právních norem jako je Zák. č. 273/2008 Sb. „o Policii České republiky, z.č. 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím, je na prvním místě ZPPP č. 200/2008 o provádění vykazání. Cílem tedy bylo zjistit, do jaké míry jsou policisté schopni aplikovat tento interní akt řízení, aby eliminovali nebezpečí, které hrozí ze strany násilné osoby, a sami při tom nebyli zraněni.

Data jsem získal prostřednictvím informačních systémů Policie České republiky, podrobil je analýze ve snaze získat relevantní informace, které by daly odpověď na

vytvořenou hypotézu. Prostřednictvím kontextuálních jednotek jsem se zaměřil na specifická data v tomto výzkumném souboru. Zaměřením se na kontextuální jednotku „zranění“ ve spisových materiálech jsem získal informace, na základě kterých jsem došel k dílčímu závěru. V celém výzkumném souboru jsem nezaznamenal jediný případ policisty, oběti nebo násilné osoby, kteří by byly zraněni v průběhu doby, od které se na místo incidentu dostavila hlídka Policie České republiky. Je tedy zřejmé, že policisté na místě incidentu zvládli situaci, když se jim podařilo eliminovat zdroje konfliktů. Čírtková hovoří o konfliktech, jako konfliktech obecně přítomných a vyplývajících z profesní role policisty tzn. zdroje konfliktů funkcionálních, zdroje konfliktů vyplývajících z osobnosti a jednání policisty, tzn. individuální, a zdroje konfliktů vycházející z osobnosti a jednání občana.⁶¹ Dokázali na místě výskytu incidentu se znaky domácího násilí uklidnit situaci a tuto nevyhrocovat. Právě tato skutečnost je dílem erudice, zkušenosti a dílem znalosti a aplikací interního aktu řízení a s touto problematikou související právní normy.

V souvislosti s další kontextuální jednotkou, kdy jsem zjišťoval ve výzkumném souboru právní kvalifikaci, kterou stanovili zasahující policisté u jednotlivých případů. Bez patřičné znalosti právních norem týkajících se domácího násilí a následné aplikaci, by nebyli policisté schopni ve všech evidovaných případech provést právní kvalifikaci, která přirozeně souvisí s kvalitním a profesionálním postupem a řešením této problematiky na místě incidentu. Prostřednictvím těchto znalostí se zásadně zkrátí doba pobytu na místě vzniku domácího násilí. Je těžce představitelné, že by policisté konali podle nesprávně stanovených kvalifikací protiprávního jednání. V souvislosti se znalostí právních norem týkajících se domácího násilí a následných administrativních úkonů, tedy zaevidování těchto případů, již nekoresponduje s tvrzením Vodáčkové⁶², která uvádí, že policie ani opakované incidenty zvlášť neeviduje a řeší je většinou domluvou. V současné době se každé oznámení případu, který nese znaky domácího násilí, eviduje jako sledovaná událost se znaky domácího násilí. Tento fakt svědčí o tom, že právní

⁶¹ ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. 2000 . s. 224

⁶² VODÁČKOVÁ, D. , a kol. *Krizová intervence*. 2002. s. 476.

norma a interní akty řízení doznaly zásadních změn, které mají pozitivní dopad na řešení případů, které nesou znaky domácího násilí.

V celém výzkumném souboru, tedy 87 případech nesoucích znaky domácího násilí, bylo zjištěno pouze v 6 případech využití oprávnění policistů použít donucovací prostředky. Už samotný tento fakt, jehož validita je zaručena původem výzkumného souboru, svědčí o absolutně zvládnuté metodice k případům jednání, které má znaky domácího násilí ze strany zasahujících policistů.

Nejen znalost výše uvedeného interního aktu řízení a jeho následná aplikace, ale i skutečnosti, že nebylo evidováno žádné zranění subjektů incidentů a pouze v šesti případech bylo použito donucovacích prostředků, svědčí o tom, že vývoj tohoto interního aktu se ubírá správným směrem. O správnosti mého tvrzení podloženého výzkumem výběrového souboru svědčí skutečnost, že ještě v r. 2004 byla metodika policie⁶³ při řešení případů domácího násilí stále nejasná a policisté měli málo pravomocí k tomu, aby mohli efektivně zasáhnout. Tuto skutečnost dokládá citát z uvedeného Metodického pokynu: „ *Při podobných zákrocích dosud panovala a stále přetrvává nejistota, jak situaci vyhodnotit, jak komunikovat se stranami incidentu, jak situaci na místě řešit, jaká opatření neprodleně přijmout, jak ochránit oběť, jak postupovat vůči pachateli, jak hodnotit situaci dětí v takových případech.*“

Je nutné zdůraznit, že v oněch šesti případech použití donucovacích prostředků vůči násilné osobě, byla tato osoba ve všech případech pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky. Přítomnost těchto látek přirozeně zásadním způsobem ovlivnila rozlišovací schopnosti agresora. Agresor poté jedná iracionálně a toto jednání ústí ve spontánní, afektivní agresi vůči zakročujícím policistům. Součástí interního aktu řízení, tedy Závazného pokynu policejního prezidenta č. 200/2008 o provádění vykazání je samozřejmě kromě celé řady jiných metodických pokynů zakotveno i psychologické minimum. Tato část pokynu je velmi opodstatněná, protože jak hovoří Čírtková, je bezprostředním úkolem policie uklidnit nebo izolovat agresora a urovnat nebezpečnou

⁶³ Metodický pokyn ředitele Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky ze dne 10. září 2004.

situaci. Složitost a obtížnost policejního jednání v situacích rodinných rozepřích tkví především v tom, že policisté vcházejí na neznámé území, a nemohou tedy spolehlivě předem odhadnout stupeň rizika zákroku. Od této nejistoty se poté odvíjí možné chyby, které v konečné fázi mohou mít fatální následky.⁶⁴

Čírtková se dále věnuje problému domácího násilí a apeluje na pochopení ze strany odborníků. Zmiňuje se o tom, jak je důležité, aby problematiku domácího násilí pochopili především policisté, lékaři, soudci, pracovníci sociálně-právních orgánů s tím, že kolikrát nedokáží oběti poskytnout základní informace, poradit, chovají se k nim nevhodným způsobem.⁶⁵ Nemohu hovořit za lékaře, soudce, sociální pracovníky. Ale mohu tvrdit na základě svých zkušeností a na základě provedeného výzkumu, že se v České republice v souvislosti s domácím násilím přístup Policie České republiky výrazně v posledních letech změnil. Policisté jsou permanentně proškolení formou seminářů a jsem přesvědčen, že se v současné době nenajde policista, který potencionální oběti domácího násilí nebude schopen sdělit základní související informace. Hovořím o řadových policistech sloužících ve svých služebních obvodech. Specialisty zaměřené na tuto problematiku a zařazené do skupin domácího násilí, kdy tyto skupiny jsou vytvořeny téměř na každém ÚO PČR, spojujím s tvrzením, že nedokáží poskytnout oběti základní informace a chovají se k oběti nevhodně, by bylo přinejmenším trapné.

Podrobným a precizním prostudováním spisového materiálu, který byl součástí výzkumného souboru a který obsahoval kontextuální jednotku vykazání bylo stanoveno, že tento institut byl aplikován ve všech případech s nezpochybnitelnou správností. Ve všech případech vykazání zakročující policisté museli zkonfrontovat ustanovení § 44 až 47 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, závazný pokyn č. 200/2008 o provádění vykazání a jiné právní normy s podmínkami, které nastaly na místě incidentu. Z výzkumu je tedy zřejmé, že právní normy, které mají přímou souvislost s protiprávním jednáním nesoucím znaky domácího násilí, jsou dostačující a efektivní.

⁶⁴ ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. 2000. s. 176-177

⁶⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí-přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. Bílý kruh bezpečí. s. 7.

Důsledek precizního zvládnutí a následné aplikace uvedených právních norem prostřednictvím příslušníků Policie České republiky spočívá ve skutečnosti, že ve všech 87 případech výzkumného souboru nedošlo v průběhu jednání policistů na místě incidentu k žádné mimořádné události. Jak jsem již zmínil, vývoj právních norem a interních aktů řízení se ubírá v souvislosti s jednáním, které nese znaky domácího násilí správným, a efektivním směrem. Systém se i nadále zdokonaluje, kdy policie již má stejné možnosti jako civilní soudy. Obě instituce poskytují nejen teritoriální, ale také personální ochranu ohrožených osob. Krátkodobá ochrana osoby dle ust. § 50 zák. č. 273/2008 Sb. , o Policii České republiky, který hovoří, že policie poskytne krátkodobou ochranu osobě, které zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Krátkodobá ochrana se v odůvodněných případech poskytne také osobám blízkým osobě, které tato újma nebo nebezpečí hrozí. Tuto ochranu nelze poskytovat bez souhlasu osoby, které má být poskytnuta. V případě bezprostředního útoku na život nebo zdraví osoby poskytne policista této osobě předběžně fyzickou ochranu. Jak jsem již uvedl, tak systém je v neustálém vývoji a jsem přesvědčen, že tento dílčí nedostatek bude v dohledné době vyřešen.

Nástroje pro včasné systémové řešení tohoto problému máme k dispozici. O tom, zda a jak jsou tyto nástroje využívány, rozhoduje lidský faktor, tedy osoby oprávněné přijmout rozhodnutí, kterými jsou především policisté a civilní soudci. Rozdíly jsou způsobeny znalostmi, dovednostmi a přístupem kompetentních osob k řešení případů domácího násilí. V tomto směru je nutné intenzivně a permanentně pokračovat ve vzdělávacích aktivitách. Pro své rozhodnutí musí všechny oprávněné osoby umět získat relevantní informace o projevech násilí mezi blízkými, včetně rizikových faktorů, a musí umět tyto informace analyzovat.,

6 Závěr

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku aspektů, majících vliv na vznik protiprávního jednání, které nese znaky domácího násilí, a na způsoby postupů Policie České republiky v případech incidentů, které mají charakter domácího násilí. Cílem práce bylo zjistit, zda institut vykázání podle § 44 až 47 zák. č. 273/2008 Sb. , o Policii České republiky a další právní normy týkající se domácího násilí spolu s opatřeními, která jsou realizována na místě vzniku domácího násilí prostřednictvím policie, splňují svůj účel. Tedy eliminovat potencionální nebezpečí, které na místě incidentu hrozí oběti a policistům ze strany násilné osoby.

Pro tento účel byly vytvořeny hypotézy:

1) Rychlý a účinný postup Policie České republiky v řešení situace na místě vzniku domácího násilí povede k zamezení hrozícího nebezpečí ze strany násilníka, jak vůči oběti, tak policistům. Tato hypotéza byla testována studiem, analýzou výzkumného souboru se zaměřením na kontextuální jednotky – zranění oběti, policisty po příjezdu na místo incidentu a vyhodnocení celé situace. Vyhodnocením právní kvalifikace a skutečností, které na místě vznikly. Výzkumem bylo zjištěno, že se v celém souboru nevyskytlo zranění žádného ze subjektů domácího násilí po příjezdu policie na místo. Rovněž na základě studia spisového materiálu celého výzkumného souboru bylo konstatováno, že opatření, která realizovali policisté na místě, tzn. analýza situace a právní kvalifikace, byla správná a adekvátní v kontextu se situací na místě.

Hypotéza se tedy potvrdila.

2) Druhá část hypotézy obsahuje tvrzení, že opatření, která jsou realizována na eliminaci nebezpečí mají nedostatky, které mohou mít vliv na konečné řešení konkrétní události s charakterem domácího násilí. Rovněž tato část hypotézy byla konfrontována s výsledky výzkumu daného souboru. Stanovením kontextuálních jednotek – využití oprávnění policie použít donucovací prostředky a institut vykázání a jejich následným vyhodnocením jsem došel k jednoznačnému závěru. Vzhledem k realizaci oprávnění použít donucovací prostředky a rozsahu tohoto oprávnění, společně s aplikací

nejradikálnějšího řešení, tedy vykazáním, a jeho četností, mohu konstatovat, že za předpokladu efektivního využití současných právních norem prostřednictvím příslušníků Policie České republiky, jsou tyto normy dostačující. Jak tedy z mého výzkumu vyplynulo, jsou právní normy v současné době užívané v souvislosti s domácím násilím a to především Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykazání, zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky dostačující a efektivní.

Hypotéza se tedy nepotvrdila.

Jednoznačným pozitivem v této oblasti je efekt celospolečenský. Domácí násilí se v České republice stalo věcí veřejnou. Stát a jeho instituce již netolerují násilí za zavřenými dveřmi. Byla přijata moderní právní úprava. Veřejnost v rámci výzkumu agentury STEM tento krok jednoznačně uvítala a podpořila. Více a více ohrožených osob prostřednictvím policie a soudů nalézají bezpečí a ochranu. Výsledky práce hodlám využít k prezentaci zjištěných závěrů, tedy míry účinnosti současných společenských nástrojů a postupů Policie České republiky při řešení situací se znaky domácího násilí. Mou snahou bude rovněž vstupovat do řešení problematiky domácího násilí a aktivně prosazovat zjištěné skutečnosti.

7 Klíčová slova

Domácí násilí

Institut vykázání

Oběť a násilná osoba

Policie České republiky

Právní norma

8 Seznam použitých zdrojů

- 1) BEDNÁŘOVÁ, Z. , MACKOVÁ, K. , PROKEŠOVÁ, H. A KOL. *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánu sociálně-právní ochrany dětí*. Praha: MPSV, 2006. ISBN 80-86678-50-3.
- 2) BOURDIEU, P. *Nadvláda mužů*. 1. vyd. , Praha: Karolinum, 2007.
ISBN 80-7184-775-5.
- 3) BURIÁNEK, J. , KOVAŘÍK, J. A KOL. *Domácí násilí-násilí na mužích a seniorech*. 1. vyd. , Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6.
- 4) BUSKOTTE, A. *Z pekla ven. žena v domácím násilí*. Brno: Computer press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.
- 5) CONWAY, L. H. *Domácí násilí*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-0150-7
- 6) ČERMÁK, I. Agrese, osobnost a vztah k vlastnímu já. In: *Agrese, identita, osobnost*. Brno: Scan, 2003. ISBN 80-86620-06-9.
- 7) ČÍRTKOVÁ, L. *Domácí násilí-přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. Bílý kruh bezpečí. ISBN 80-86284-19-0
- 8) ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: Domácí násilí, stalking, predikace násilí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
- 9) ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-475-3.
- 10) ČÍRTKOVÁ, L. , VITOUŠOVÁ, P. A KOL. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
- 11) DOBROVOLNÁ, L. *Týrání, nemlčte!*. Květy, 2001, č. 41, s. 18-19
- 12) DUFKOVÁ, I. , ZLÁMAL, J. *Domácí násilí zaměřené na problematiku dětí*. Praha: Agis, 2005.

- 13) DUNOVSKÝ, J. , KOVAŘÍK, J. , ZIMMELOVÁ, P. Sociální prostředí, agresor a oběť. In: *Domácí násilí-násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6.
- 14) GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- 15) GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- 16) GJURIČOVÁ, S. , KOCOURKOVÁ, J. , KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3.
- 17) HOLUB, P. Domácí násilí normálně neskončí samo od sebe. *Hospodářské noviny*, 2003,č. 138, s. 3.
- 18) HOLUB, P. Násilí za zavřenými dveřmi. *Hospodářské noviny*, 17.7.2003, s. 64-65.
- 19) HRONOVÁ, M. *Dětská svědectví násilí*, kapitola 3. Rosa 2008.
- 20) JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.
- 21) KOUKOLÍK, F. , DRTILOVÁ, J. *Vzpoura deprivantů*. Praha: Galé, 1996. ISBN 80-901776-8-9.
- 22) KONRÁD, Z. , BANGO, D. *Metodika vyšetřování trestných činů s domácím násilím*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2007. ISBN 978-80-7251-241-6.
- 23) LOVAŠ, L. Normy, identita a agresivné správanie. In: *Agrese, identita, osobnost*. Brno: SCAN, 2003. ISBN 80-86620-06-9.
- 24) MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
- 25) MATĚJČEK, Z. , DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X.

- 26) MUFSONOVÁ, S. , ORANŽOVÁ, R. *O týrání a zneužívání*. Praha: Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-194-8.
- 27) SCHNEIDER, M. , KOUDELKA, F. *Úvod do sociologických výzkumů*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2004. ISBN 80-86754-19-7.
- 28) TOŠNEROVÁ, T. *Špatné zacházení se seniory a násilí v rodině*. Praha: Ústav lékařské etiky, 3. LF UK Praha, 2002. ISBN 80-238-9505-2.
- 29) VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0.
- 30) VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. – dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- 31) VODÁČKOVÁ, D. A KOL. *Krizová intervence*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-696-9.
- 32) VOŇKOVÁ, J. , HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2009. ISBN 80-239-2106-1.
- 33) ZICH, F. *Úvod do sociologického výzkumu, skripta*. 1. vyd. Praha: Eupress, 2004. ISBN 80-86754-06-5.

Právní normy:

- 34) Zák. č. 140/1961 Sb. , trestní zákon
- 35) Zák. č. 141/1961 Sb. , o trestním řízení soudním
- 36) Zák. č. 40/2009 Sb. , trestní zákoník
- 37) Zák. č. 99/1963 Sb. , občanský soudní řád
- 38) Zák. č. 135/2006 Sb. , kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím

39) Zák. č. 200/1990 Sb. , o přestupcích

40) Zák. č. 283/1991 Sb. , o Policii České republiky

41) Zák. č. 273/2008 Sb. , o Policii České republiky

42) Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008, o provádění vykázaní

43) Metodický pokyn ředitele Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky ze dne 10. září 2004, kterým se upravuje postup Policie České republiky při oznámení, prověřování a vyšetřování případů domácího násilí.

Internetové zdroje

44) Anarchofeministická skupina. *Násilí na ženách*. On-line. Citováno 2010-03-10. Dostupné z <http://fs8brezna.ecn.cz/files/nasilinazenach.htm>

45) Bílý kruh bezpečí. *Aktuální informace v oblasti domácího násilí*. On-line. Citováno 2010-02-10. Dostupné z <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/novinky-nazory/aktualni-informace-v-oblasti-domaciho-nasili/r16>

46) Denískovy stránky. *Mýty o domácím násilí*. On-line. Citováno 2010-01-12. Dostupné z <http://www.denisek83.estranky.cz/clanky/domaci-nasili/myty-o-domacim-nasili>

47) Líbím se ti.cz. *Příčiny domácího násilí*. On-line. Citováno 2009-12-15. Dostupné z <http://web.libimseti.cz/slunecniandilek/pricinydomacihonasili>

48) HELP 24. *Oběti domácího násilí*. On-line. Citováno 2010-03-25. Dostupné z <http://www.help24.cz/index.php?page=clanky-view=obeti-domaciho-nasili>

Seznam zkratk

ÚO PČR – Územní odbor Policie České republik

ZPPP – Závazný pokyn policejního prezidenta

STEM – Středisko empirických výzkumů.